GODIŠNJI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU LGBTIQ POPULACIJE U SRBIJI, ZA 2012. GODINU

Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava
Beograd, 2013. godina

Posvećeno Štefi Markunovoj – Ivljev, osnivačici Labrisa, pesnikinji, aktivistkinji, ženi čija energija je večna...

Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava
Beograd, Srbija

tel: + 381 11 3227 480, 064/ 700 8293

e-mail: labris@labris.org.rs
web: www.labris.org.rs

Naziv publikacije:
Godišnji izveštaj o položaju LGBTIQ populacije u Srbiji

Glavna i odgovorna urednica: Jovanka Todorović

Mediji i LGBTIQ: Jelena Višnjić
Prevod na engleski: Dragana Todorović i Milica Ranđelović
Lektura i korektura: Dragoslava Barzut

Tehničko uređenje, prelom i dizajn korica: Adorjan Kurucz

Štampa: Standard 2, Beograd
Tiraž: 300

Štampanje ovog izveštaja omogućeno je zahvaljujući podršci organizacije **ILGA Europe**

ILGA EUROPE

Beograd, 2013. godina

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

SADRŽAJ

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU LGBTIQ POPULACIJE U SRBIJI ZA 2012. GODINU

Aktivnosti organizacije LABRIS 5
Pravni deo 9
Institucije 29
Istraživanja o stanju ljudskih prava i diskriminaciji 36
Nagrade, humanitarne akcije,kultura, sport 39
Mediji 43

Pred vama je osmi po redu godišnji izveštaj o položaju LGBTIQ[1] populacije u Srbiji koji izdaje Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava iz Beograda.

Pored najznačajnijih događaja na globalnom planu koji se odnose na pravni položaj ali i svakodnevni život LGBT osoba u Srbiji, izveštaj sadrži i kratke informacije o aktivnostima koje je organizacija Labris sprovodila tokom 2012. godine.

AKTIVNOSTI ORGANIZACIJE LABRIS KROZ TRI POSTOJEĆA PROGRAMA:

LOBIRANJE I ZAGOVARANJE, EDUKACIJA, INFO CENTAR

LOBIRANJE I ZAGOVARANJE

- Upoznavanje predstavnika/ca LGBT organizacija i predstavnika/ca organizacija za zaštitu ljudskih prava iz Srbije sa predloženim Modelom zakona o registrovanim istopolnim zajednicama (okrugli stolovi - Niš, Novi Sad, Beograd);
- Predstavljanje predloženog Modela zakona o registrovanim istopolnim zajednicama u Medija centru zajedno sa koalicijom protiv diskriminacije;
- Predstavljanje Labrisa u medijima i na nacionalnim, regionalnim, međunarodnim skupovima (Progres report Brisel, ILGA Europe godišnja konferencija, okrugli stolovi o diskriminaciji i testiraju diskriminacije);
- Sastanci povodom izrade platforme o saradnji LGBT organizacija na projektu „Ujedinjenim snagama protiv diskriminacije", finansiranom od strane Instituta za održive zajednice (ISC) i USAID-a;
- Monitoring suđenja Miši Vaciću i Mladenu Obradoviću, liderima pokreta „SNP 1389" i „Obraz";
- Učestvovanje u radnoj grupi za izradu Nacionalne strategije protiv diskriminacije;
- Situaciono testiranje za dobijanje uverenja o slobodnom bračnom stanju – monitoring svih 17 opština na teritoriji Beograda;
- Monitoring implementacije preporuka Saveta Evrope (preporuke se odnose na implementaciju postojeće zakonske regulative koja se odnose na LGBT populaciju);
- Obrada pres klipinga i video klipinga;
- Podnošenje pritužbi poverenici za zašititu ravnopravnosti;
- Brošura: LGBT populacija u štampanim medijima u Srbiji, 2011. (http://labris.org.rs/publikacije);
- Brošura: Godišnji izveštaj o položaju LGBT populacije u Srbiji 2011. (http://labris.org.rs/publikacije);
- Pisanje izveštaja o slučajevima nasilja i diskriminacije prema LGBT osobama zbog stvarne ili pretpostavljene seksualne orijentacije (ILGA-Europe i OSCE/ODIHR);
- Pisanje izveštaja o slučajevima nasilja i diskriminacije prema LGBT osobama za godišnji izveštaj Koalicije protiv diskriminacije;
- Istraživanje javnog mnjenja: „Stavovi prema osobama drugačije seksualne orijentacije"

1 U daljem tekstu će se koristiti kraći akronim LGBT (lezbejke, gejevi, biseksualne, transseksualne i transrodne osobe)

- Doprinos pisanju progres report-a (u pisanoj formi) i predstavljanje na licu mesta pred Evropskom komisijom;
- Radionice o situacionom testiranju (metodologiji i primerima) sprovedene u saradnji sa Institucijom Poverenice za zaštitu ravnopravnosti – održane u Nišu, Beogradu i Kragujevcu);
- Snimanje promo spota za kampanju „Ljubav je zakon" u saradnji sa organizacijom „Dokukino".

EDUKACIJA

- Seminar za psihologe i pedagoge srednjih škola u Srbiji;
- Seminar za advokate koji pružaju besplatnu pravnu pomoć;
- Seminar za mlade o LGBT mladima u okviru projekta „LGBT mladi – Borba protiv stereotipa i predrasuda";
- Pres konferencija: Predstavljanje projekta „LGBT mladi – Borba protiv stereotipa i predrasuda" (podržanog od strane Uprave za ljudska i manjinska prava i ambasade Kraljevine Holandije);
- Brošura: „Ko je strejt, ko je gej" (o LGBT mladima);
- Brošura: „Priručnik za rad sa LGBT osobama" (namenjena policiji).

INFO CENTAR

- Grupne sesije u psihološkom savetovalištu;
- Edukativno-psihološke radionice;
- Jednodnevni bazični seminar za žene drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne;
- Izdavanje Brošure: „Priručnik za savetodavni i psihoterapijski rad sa osobama drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne";
- Izdavanje Labris Novina;
- Resurs centar: druženja, žurke, filmovi, lezbejske smene.

VOLONTERSKI TIM

Volonterski tim sprovodio aktivnosti za potrebe situacionog testiranja diskriminacije; unos podataka za pres kliping za potrebe izrade analize medijskog izveštaja za 2012. godinu, organizacija, dežurstvo i logistička podrška tokom seminara, prevodi za Labrisov portal; priprema medijske kampanje za promociju Modela zakona o registrovanim istopolnim zajednicama; učešće u organizaciji obeležavanja IDAHO-a (17. maj – dan borbe protiv homofobije); izrada transparenata i učešće na Pride Day – 27. jun; učestvovanje u snimanju promotivnog spota za medijsku kampanju „Ljubav je zakon"; učestvovanje na treningu „Strategije razvoja kampanje za promociju Modela zakona o registrovanim istopolnim zajednicama".

Ovde koristimo posebnu priliku da se još jednom zahvalimo svim volonterkama Labrisa za neiscrpne ideje, nesebičnu pomoć i fantastičnu energiju! :)

SPORTSKA GRUPA

Organizovanje druženja sportske grupe u Labrisu; organizovanje humanitarne žurke za sportsku grupu; organizovanje odlaska na Juro gej gejms (Euro gay games) u Budimpeštu.

DODATNE AKTIVNOSTI:

- Izdavanje knjige „Pristojan život", lezbejske kratke priče sa prostora bivše Jugoslavije;
- Organizovanje humanitarne žurke „Svi za Aleksa";
- Organizovanje komemoracije povodom smrti Štefe Markunove;
- Ulične akcije: obeležavanje IDAHO-a (živa biblioteka u Knez Mihajlovoj); Pride Day-a (iznenadni Prajd u Beogradu); Za šarene jesenje dane na Trgu Republike; solidarni protest ispred Makedonske ambasade; obeležavanje Međunarodnog dana ljudskih prava, 10. decembra – protestna šetnja i izložba Ugasi mrak!; Štand na EXIT festivalu; Učestvovanje na Sajmu OCD u Beogradu; Učešće na sajmu LGBT organizacija tokom Prajd vika (Pride week) u Medija centru; Živa biblioteka na Sajmu knjiga.
- Edukacija Saveta Evrope o metodologiji žive biblioteke.
- Strateško planiranje 2012-2014.

LABRIS U BROJKAMA

- Obeleženo 17. godina od osnivanja;
- Tri koordinatorke programa, dve stručne saradnice, finansijska direktorka, pravna savetnica, 16 volonterki;
- 1008 tekstova objavljenih na veb Labris portalu, 178.044 posete sajtu, 1653 osobe prate Labrisovu Fejsbuk stranicu;
- Realizovano trinaest projekata.

Godina koja je za nama bila je izuzetno turbulenta i obeležena, kako pozitivnim dešavanjima, tako i negativnim trendovima na polju ljudskih prava LGBT osoba.

NAJZNAČAJNIJI DOGAĐAJI KOJI SU OBELEŽILI 2012. GODINU:

- Odlukom MUP-a, parada ponosa zabranjena po treći put;
- Uvedena posebna tj. obavezujuća otežavajuća okolnost za izricanje kazne za dela počinjena iz mržnje i pored osnova kao što su nacionalna ili etnička pripadnost, pol, rasa – uvrštena su još dva: seksualna orijentacija i rodni identitet;
- Vođa pokreta „Obraz", Mladen Obradović osuđen na 10 meseci zatvora zbog rasne i druge diskriminacije i upućivanja pretnji LGBT osobama pred otkazanu Paradu ponosa 2009. godine;
- Apelacioni sud u Beogradu ukinuo prvostepenu presudu kojom je vođa pokreta „Obraz", Mladen Obradović osuđen na 10 meseci zatvora zbog rasne i druge diskriminacije i vratio predmet Prvom osnovnom sudu na ponovljeno suđenje;
- Ustavni sud Srbije zabranio delovanje pokreta „Otačastveni pokret Obraz" („Obraz");
- Odbijen predlog Republičkog javnog tužilaštva da se zabrani rad „Srpskog narodnog pokreta 1389" iz Beograda i „SNP Naši" iz Aranđelovca;
- Organizacija „SNP Naši" objavljuje „Crni spisak nevladinih organizacija", crnu listu medija i predstavlja predlog Zakona o zabrani gej prajd propagande na teritoriji Srbije;
- Odlukom gradske uprave u Kragujevcu zabranjena akcija „Demonstracija LGBT lutaka";
- Održano više javnih skupova u Beogradu, Novom Sadu i Nišu;
- Organizacije civilnog društva, među kojima je nekoliko LGBT organizacija, učestvovale na Sajmu OCD u Beogradu i na „Egzit" festivalu u Novom Sadu gde je po drugi put bio postavljen i stejdž „Laud end kvir" ;
- Održan treći prajd vik (Pride week) koji je, tokom trajanja, uključio i sajam LGBT organizacija
- Doneta prva presuda protiv političkog funkcionera za govor mržnje prema LGBT populaciji;
- Ukinuta presuda protiv Dragana Markovića Palme za tešku diskriminaciju LGBT osoba i postupak vraćen na početak;
- Apelacioni sud potvrdio prvostepenu presudu Višeg suda u Beogradu kojim je utvrđen govor mržnje prema LGBT populaciji među komentarima na Internet sajtu „Press online";
- Doneta prvostepena presuda Višeg suda u Beogradu kojom je S.V. dobio kaznu od tri meseca zatvora, uslovno na dve godine, zbog pretnji LGBT populaciji na Fejsbuku uoči zabranjene Parade ponosa 2011. godine;
- Koalicija protiv diskriminacije predstavila tri modela zakona: Model zakona o razlozima i postupku ograničenja i zaštite pojedinih prava i sloboda, Model zakona o priznavanju pravnih posledica promene pola i utvrđivanja transeksualizma, Model zakona o registrovanim istopolnim zajednicama;
- Održan četvrti po redu Internacionalni festival kvir filma, Merlinka, na kome su prikazana 42 kratkometražna filma;
- Magazin „Optimist" vodič kroz gej Srbiju izlazio čitave godine;
- Premijerno je izvedena predstava „Izopačeni", reditelja Andreja Nosova;
- Održane 14. po redu Evropske igre u Budimpešti (Euro Gay Games) na kojima je prvi put učestvovao jedan ženski sportski tim iz Srbije;
- Kancelarija za ljudska i manjinska prava u okviru projekta Kalendar ljudskih prava simbolično posvetila mesec jun – LGBT osobama i odobrila projekte LGBT organizacijama;
- Prvi put država Srbija uključena u projekat (Saveta Evope) koji ima za cilj borbu protiv diskriminacije LGBT osoba - pod nazivom „Borba protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta";
- Započet proces izrade nacionalne strategije za borbu protiv diskriminacije;

- Kancelarija Saveta Evrope u Beogradu zajedno sa Poverenikom za zaštitu ravnopravnosti uz podršku Ministarstva omladine i sporta organizovala je prvi nacionalni trening u okviru projekta „Žive biblioteke";
- Akcija „Roze listići" i „Bitno je" pokrenuta nakon raspisivanja parlamentarnih, pokrajinskih i lokalnih izbora sa ciljem skretanja pažnje na važnost LGBT pitanja u okviru programskih politika;
- Feministička aktivistkinja, Lepa Mlađenović dobija nagradu „Ana Klajn" nemačke fondacije „Hajnrih Bel";
- Saradnica Zavoda za ravnopravnost polova Vojvodine, Dragana Todorović, dobila nagradu za borbu protiv diskriminacije u kategoriji „Javna vlast", koju dodeljuje Koalicija protiv diskriminacije, a za posebno zalaganje za borbu protiv diskriminacije i promovisanju rodne ravnopravnosti i ljudskih prava LGBT-osoba u Vojvodini;
- Ustavni sud Srbije usvojio je ustavnu žalbu osobe koja posle promene pola nije dobila pravo da u matičnoj knjizi promeni ime i naložio promenu u roku od 30 dana;
- Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu odbacio zahtev M. Đ. da se zbog promene imena, nakon promene pola iz muškog u ženski, koja je nastupila posle sticanja diplome, izvrši „ispravka" diplome i izda nova diploma u kojoj će biti navedeno njeno novo ime; Poverenica za zaštitu ravnopravnosti donela mišljenje i preporuku da Pravni fakultet preduzme sve potrebne mere koje će omogućiti da se M. Đ. i drugim osobama koje su posle sticanja diplome primenile ime zbog promene pola, na njihov zahtev izdaju nove diplome i druge javne isprave čije je izdavanje u nadležnosti fakulteta;
- Stupanjem na snagu Zakona o izmenama zakona o zdravstvenom osiguranju, (član 45/4) RFZO pokriva troškove pripreme i same operacije promene pola;
- Dugogodišnji aktivista organizacije Gejten LGBT, Milan Đurić izabran za člana Saveta za rodnu ravnopravnost u okviru kancelarije Republičkog zaštitnika građana sa posebnim fokusom na prava rodnih manjina (trans, interseks osoba);
- Održana humanitarna akcija „Svi za Aleka" kako bi se prikupio novac neophodan za njegovu operaciju;
- Preminula Štefi Markunova-Ivljev, jedna od osnivačica Labrisa, pesnikinja i aktivistkinja Žena u Crnom i SOS centra Beograd;
- Otvoren SOS telefon za konsultacije za lezbejke;
- Kvir studije upisale drugu generaciju od preko 90 studenata i studentkinja, održano 30 predavanja između ostalog i iz oblasti nastanka i razvoja kvir teorije, kvir i umetnost, prava kvir osoba, kvir i politike
- Stručna saradnica Labrisa, profesorka Zorica Mršević objavila brojne naučne radove iz oblasti LGBT prava: Mršević Z., (2011), **Kriminalci ili žrtve kriminalaca – transseksualne osobe**; Mršević Z., (2011), **Promena pola iz medicinskih razloga, 271 – 283**; Mršević Z., (2012), **Presude Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu u korist transseksualnih osoba**, Strani pravni život, vol 54, 2: 332-348; Mršević Z., (2012), **Pravni i politički aspekti transseksualnosti Zbornik predavanja Pravo i politika,** vol V, 1:64-81, Mršević Z., (2012), **Street Graffiti – Between Amnesty of Our Children and Moral Panicking Bezbednost**, vol. 54, 2:7-22; Mršević Z., (2012), **Borba protiv grafita mržnje kao deo feminističke eko agende**, 223 – 246,Ed. Drezgić, R. Ekofeminizam, nova politička odgovornost, Mršević Z., (2012), **Feminist activities and responsibilities regarding hate speech and crime**, 82; Mršević Z., (2012), **Grafiti kao maloletnički govor mržnje**, 51-52.

PRAVNI DEO

PRESUDE KOJE MOGU BITI PREKRETNICA U POBOLJŠANJU PRAVNOG POLOŽAJA LGBT OSOBA U SRBIJI I PRIMERI DOBRE SUDSKE PRAKSE ZA BUDUĆE SANKCIONISANJE SLIČNIH PROCESA

Kako je praksa Evropskog suda za ljudska prava više puta i pokazala, donete presude u mnogome utiču na menjanje i podizanje standarda ljudskih prava i utiču na kreiranje zakonodavne politike evropskih zemalja.

Pojedini sudski slučajevi menjaju i prilagođavaju pravne okvire novonastaloj pravnoj praksi. Tako je slučaj Karner vs Austrija [2](1997 do 2003) „pomerio" granice kod (ne)priznavanja prava na nasleđivanje, prava na zakup stana nakon smrti partnera ili partnerke, potvrdivši da je diskriminacija učinjena isključivo zbog seksualne orijentacije i da je kao takva nedopustiva. U 2012. godini i u Srbiji su donete presude koje mogu predstavljati „praksu za budućnost."

U domaćem kontekstu, treba uzeti u obzir da se za samo dve decenije desila pravna evolucija, te da je pređen veliki put od 1994. godine kada je dekriminalizovan homoseksualni odnos dva muškarca (koji je bio kažnjiv prema tadašnjem Krivičnom zakonu Srbije) do danas kada su donete presude od istorijske važnosti, a tiču se „suptilnijih" formi poput diskriminacije, govora mržnje i sl.

Danas postoji čak osam zakona koji u sebi sadrže antidiskriminativne odredbe koje eksplicitno uključuju seksualnu orijentaciju i/ili rodni identitet i to su pored najvišeg pravnog akta, Ustava i Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o radu, Zakon o visokom obrazovanju, Zakon o radiodifuziji, Zakon o javnom informisanju, Zakon o mladima, Zakon o zdravstvenom osiguranju i na kraju Krivični zakonik Republike Srbije koji je u januaru postao bogatiji za instituciju „zločina iz mržnje". Krajem 2012. godine stupa na snagu Zakon o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika (KZ), kojim je unet član 54a – „posebna okolnost za odmeravanje kazne za krivično delo učinjeno iz mržnje", a koji glasi:

2 http://www.bgcentar.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=676:predmet-karner-protiv-austrije&catid=83

Član 54a

Ako je krivično delo učinjeno iz mržnje zbog pripadnosti rasi i veroispovesti, nacionalne ili etničke pripadnosti, pola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta drugog lica, tu okolnost sud će ceniti kao otežavajuću okolnost, osim ako ona nije propisana kao obeležje krivičnog dela.

Zločin iz mržnje se prema ovom predlogu koji su zajednički uputili YUCOM – Komitet Pravnika za ljudska prava i Gej strejt alijansa, definiše kao „svako krivično delo iz Krivičnog zakonika učinjeno prema bilo kom licu ili grupi lica iz mržnje zasnovane na rasi, boji kože, etničkoj ili nacionalnoj pripadnosti, veroispovesti, političkom ili drugom ubeđenju, jeziku, polu, seksualnoj orijentaciji, rodnom identitetu, starosti, zdravstvenom stanju, invaliditetu, obrazovanju, društvenom položaju, socijalnom poreklu, imovnom stanju ili nekom drugom ličnom svojstvu". Ova definicija je u skladu sa međunarodnim standardima i definicijom Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS), a dela koja su obuhvaćena ovom inicijativom su ona koja se odnose na ubistva, teške i lake telesne povrede, silovanja, krivična dela protiv imovine, kao i protiv opšte sigurnosti ljudi i imovine.

Zločin iz mržnje će svakako uz doslednu implementaciju dugoročno uticati na smanjenje netolerancije i nasilja u našem društvu ali je izvesno da i organizacije civilnog društva i državu čeka naporan posao.

Međutim kada govorimo o govoru mržnje, tokom 2012. donete su presude od velike važnosti – U februaru 2012. godine Apelacioni sud u Beogradu doneo je drugostepenu presudu u procesu koji je GSA pokrenuo protiv dnevnih novina **„Press" zbog onlajn komentara** koji su sadržali govor mržnje, a na osnovu Zakona o zabrani diskriminacije i Zakona o javnom informisanju.

Ovde je reč o prvoj presudi u istoriji sudstva u Srbiji za govor mržnje protiv LGBT populacije.

Presudom su žalbe tuženih odbijene kao neosnovane, a sud je potvrdio prvostepenu presudu Višeg suda u Beogradu kojom je utvrđeno da tekstovi – komentari čitalaca objavljeni 2. jula 2009. godine na Internet sajtu Press online predstavljaju govor mržnje prema LGBT populaciji.[3]

Kako se navodi na sajtu GSA „U obrazloženju presude Apelacionog suda se, između ostalog, navodi da je Viši sud pravilno zaključio da sporni komentari objavljeni na internet sajtu tuženog predstavljaju vređanje LGBT osoba i podsticanje mržnje i nasilja prema njima. Apelacioni sud je potvrdio da je sloboda javnog informisanja ograničena zabranom objavljivanja ideja i mišljenja kojima se podstiče diskriminacija, bez obzira na to da li se radi o idejama i mišljenju čitalaca, ili novinara/ki, odnosno drugih odgovornih lica. U obrazloženju odluke stoji i da činjenica da su komentari skinuti sa sajta, tužene ne oslobađa odgovornosti, jer je moderator sajta bio dužan da spreči njihovo objavljivanje." Presudom je Pressu zabranjeno da na Internet stranici ponovo objavljuje navedene tekstove i naloženo da u štampanom izdanju objavi presudu u celosti, bez ikakvog komentara i bez odlaganja, kao i da GSA isplati sudske troškove.

Ovo su samo neki od komentara na tekst „Biću gej ikona koji su uklonjeni nakon što je pravna služba GSA podnela tužbu": „ [...] i nikada baš nikada neću razumeti ove izopačene ljude"; „Moramo im stati na put, to je bolest i to treba lečiti [...], ovakvi treba da se zatvore u geto"; „Druže Tito vrati se da postreljaš svu ovu gamad!!! Druže Tito postreljaj sav ovaj nemoral!!!"; „nego brate da mi to koljemo. i onako ce pričati da smo ih klali"; „jadničak, bolestan je skroz [...], ali treba ga odmah staviti u izolaciju!!!!!"; „mislim da ljudi poput ovog gej subjekta ne bi trebalo da dobijaju toliku minutažu na televiziji, ma ne bi trebalo da žive"; „Čekamo vas, biće svega [...], znači, biće batina [...]", itd.

Drugi slučaj u domaćem pravosuđu koji zaslužuje posebnu pažnju, a koji se može koristiti kao primer dobre sudske prakse u budućim sličnim procesima sankcionisanja otvorenog govora mržnje i stigmatizacije jednog dela populacije sa medicinskog sta-

3 http://gsa.org.rs/2012/02/apelacioni-sud-potvrdio-da-se-govor-mrznje-prema-lgbt-osobama-ne-moze-pravdati-slobodom-govora-i-informisanja/

novišta, jeste presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu kojom je utvrđeno **diskriminatorsko ponašanje i težak oblik diskriminacije LGBT populacije od strane Nebojše Bakareca**, funkcionera Demokratske stranke Srbije (DSS) i gradskog odbornika u Skupštini grada Beograda, a koja je postala pravosnažna nakon što osuđeni Bakarec nije uložio žalbu na prvostepenu presudu u zakonski predviđenom roku.

Presudom koja je potvrđena u oktobru 2012. godine, Nebojši Bakarecu zabranjeno je da ponavlja izvršenu diskriminaciju i naloženo mu je da organizaciji GSA (tužiocu) isplati sudske troškove i ma koliko bila blaga i simbolična, ima određenu težinu jer je izrečena jednom gradskom funkiconeru.

Pravna služba GSA je tužbu protiv Nebojše Bakareca podnela zbog njegovog teksta pod nazivom „Drugi oktobar 2011." objavljenog 16. septembra 2011. godine na sajtu vidovdan.org (Vidovdan Magazin) u kome je izneo svoje stavove o tome da je homoseksualnost nenormalna i da je treba lečiti psihijatrima i psiholozima.

Stavovi Nebojše Bakareca izneti u tekstu „Drugi oktobar 2011" zbog kojih je podnet tužbeni zahtev i donešena prvostepena presuda za tešku diskriminaciju LGBT osoba:

[...] i homoseksulaci mogu i treba, javno i grupno, da budu ravnodušni spram svog pogrešnog polnog usmerenja. Pojedinačno gledano, homoseksualci ne treba da budu ravnodušni (što ne znači da treba da se stide) spram svog stanja, jer ono naprosto nije normalno i nije odraz duševnog i telesnog zdravlja.

Pojedinačno gledano svakom pripadniku LGBT grupe je potrebna pomoć koju im niko ne može nametnuti. Pomoć psihijatra, psihologa.

Takođe, to što nešto nije zvanično označeno kao bolest, ne znači da je odraz psihičkog zdravlja i ne znači da nije poremećaj. Homoseksualnost jeste psihički poremećaj. Homoseksualnost sasvim sigurno nije normalna, nije zdrava." [4]

4 ibid

Kako to obično biva, tužena strana se pozivala na slobodu govora, pogrešno interpretiran koncept, ali je potvrđivanjem prvostepene presude, jasno da je Sud rešio da postavi jasnu granicu između slobode govora i govora mržnje te bi ovakve i slične slučajeve i u buduće trebalo kažnjavati bez izuzetka.[5]

Međutim naspram ovih pozitivnih primera, u toku 2012. godine jedna strateški bitna presuda za težak oblik diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije, nije realizovana zbog proceduralnih povreda postupka.

Naime, Apelacioni sud u Beogradu ukinuo je prvostepenu presudu Prvog osnovnog suda u Beogradu protiv **Dragana Markovića Palme** čime je postupak vraćen na ponovno suđenje zbog proceduralnih povreda postupka, a prvo ročište u ponovljenom postupku je zakazano za 7. februar 2013. godine pred Prvim osnovnim sudom u Beogradu.

Prvi Osnovni sud je usvojio tužbu GSA u novembru 2011. godine i utvrdio da je Dragan Marković Palma, predsednik Jedinstvene Srbije (JS), narodni poslanik i bivši gradonačelnik Jagodine, izvršio težak oblik diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije a na osnovu članova 11, 12, 13 i 21 Zakona o zabrani diskriminacije i zabranio mu ponavljanje izvršene diskriminacije.
Pravna služba GSA je protiv Dragana Markovića Palme 22. avgusta 2011. godine podnela tužbu na osnovu Zakona o zabrani diskriminacije jer je drugačija seksualna orijentacija predstavljena kao bolest i kao nešto nenormalno i to putem javnih glasila. Dragan Marković Palma izjavio je 15. avgusta 2011. godine: „stav Jedinstvene Srbije je i moj lični stav – mi smo protiv svakog skupa gde homoseksualci demonstriraju ulicama Beograda i žele da prikažu nešto što je bolest da je normalno". [6]

Treća, možda najznačajnija presuda, jeste **prva pravosnažna presuda u Srbiji po osnovu Zakona o zabrani diskriminacije koja se**

5 http://gsa.org.rs/2012/10/presuda-nebojsi-bakarecu-postala-pravosnazna/

6 ibid

tiče diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije izvršene na radnom mestu.

Naime, GSA je krajem 2012. godine dostavljena pravosnažna presuda Apelacionog suda u Novom Sadu kojom je utvrđeno diskriminatorsko ponašanje i težak oblik diskriminacije protiv M.A. (25) iz Vršca od strane njegovog kolege Daria K. (26) iz Vlajkovca. Diskriminacija je vršena nekoliko meseci u kontinuitetu na radnom mestu i u privatnoj firmi u Vršcu gde su obojica bili zaposleni.
Prema ovoj presudi Dariu K. je naloženo da oštećenom M.A. isplati 180 hiljada dinara za pretrpljene duševne bolove zbog povreda prava ličnosti, ugleda i časti, kao i da Pravnoj službi GSA nadoknadi sudske troškove.

Nakon što je D.K. saznao za istopolnu orijentaciju svog kolege, počeo je da mu preti i da ga vređa.

Ova presuda je doneta po osnovu članova 12, 13 i 21 Zakona o zabrani diskriminacije, a Apelacioni sud se u obrazloženju poziva i na povredu članova 21, 23 i 25 Ustava Srbije koji zabranjuju diskriminaciju po bilo kom osnovu i garantuju pravo na ljudsko dostojanstvo i psihički integritet.

Ranije je bila praksa da se za diskirminaciju na radnom mestu vode radni sporovi na osnovu Zakona o radu a ne na osnovu Zakona o zabrani diskriminacije, što je takođe pozitivan pomak.

Ukoliko je ambiciozno verovati u to da jedna presuda može da promeni i ukine višedecenijsku diskriminatornu praksu, onda je svakako realno očekivati da presuda protiv Daria K. postane model po kome će se u buduće odlučivati u sličnim slučajevima.

DRŽAVA NE IDE DO KRAJA U OSUDI EKSTREMIZMA

Selektivno postupanje države Srbije i sporadično sankcionisanje delovanja ekstremističkih organizacija, jasno je iz odluke Ustavnog suda Srbije o zabrani Otačastvenog pokreta „Obraz" (u daljem tekstu: Obraz) ali istovremeno i nespremosti Apelacionog suda da kazni nasilje i diskriminaciju.

Takva državna politika rezultirala je i vraćanjem oba postupka protiv lidera pokreta „Obraz", Mladena Obradovića, na ponovno suđenje (rasna i druga diskriminacija/član387 i nasilničko ponašanje/član 344 Krivičnog zakonika Republike Srbije).
Drugi primer nedovoljne rešenosti države da stane na put ekstremizmu jeste nastavak suđenja (i posle brojnih odlaganja) za Mišu Vacića, lidera „Srpskog Narodnog pokreta 1389", optuženog za rasnu i drugu diskriminaciju(član 387 Krivičnog zakonika republike Srbije) ali istovremeno i odluka Ustavnog suda Srbije prema kojoj rad ove organizacije kao i udruženja SNP „Naši" iz Aranđelovca nije ocenjen kao protivustavan.
Sa druge strane, Ustavni sud Srbije zabranio je 12. juna 2012. godine delovanje ultradesničarske organizacije „Obraz". Odluka je usledila skoro tri godine nakon zahteva Republičkog javnog tužilaštva, na čiju inicijativu je do sada već zabranjena jedna neonacistička organizacija „Nacionalni stroj".

U obrazloženju odluke Ustavnog Suda između ostalog, navodi se da je „Rad 'Obraza' zabranjen zbog kršenja ljudskih i manjinskih prava i izazivanja nacionalne i verske mržnje", kao i to
da će pokret „Obraz" biti izbrisan iz registra jer je sud zaključio da zabrana rada tog udruženja predstavlja srazmeran odgovor društva radi zaštite osnovnih sloboda i prava građana".

Republičko javno tužilaštvo zatražilo je uklanjanje udruženja „Obraz" iz registra, dodajući u napomeni da će se udruženja i grupe koje nastave sa aktivnostima „Obraza" smatrati nelegalnim. Time se sprečilo da aktivisti/kinje „Obraza" zaobiđu presudu o zabrani i registruju nova udruženja sa istim ciljem, uspostavljajući tako kontinuitet „Obraza".

U Ustavnom sudu Srbije o zabrani „Obraza" nakon javne rasprave u decembru 2011., održana su još tri ročišta na kojima se većalo o argumentima za zabranu i protiv nje.
Tužilaštvo je zatražilo zabranu te organizacije jer „svojim delovanjem ugrožava temeljne principe demokratije i zato je zabrana te organizacije opravdana i u skladu je sa Konvencijom UN o ukidanju diskriminacije". U zahtevu za zabranu, Republičko javno tužilaštvo je navelo brojne nasilne akcije te organizacije i krivične

postupke i presude koje se vode protiv vođe „Obraza" Mladena Obradovića i njegovih saradnika.

Vođa „Obraza" je na javnoj raspravi izjavio da se taj pokret zalaže za državnu i strukturnu obnovu srpstva na temeljima svetosavlja i da srpski svetosavski nacionalizam nije šovinizam i da nije isključiv. Obradović je naveo da se „Obraz" zalaže za „zdravo društvo", što znači da negativne pojave budu prevaziđene, kao i to da je „Obraz" pokret „legalista i legitimista".

Zabranu „Otačastvenog pokreta Obraz" i „Srpskog narodnog pokreta 1389" zatražio je 25. septembra 2009. godine tadašnji republički tužilac Slobodan Radovanović zbog, kako je naveo, nasilnog rušenja ustavnog poretka, kršenja zajamčenih manjinskih i ljudskih prava i izazivanja rasne, nacionalne i verske mržnje i netrpeljivosti.

Tužilaštvo je tada saopštilo da je uočilo „Obraz" i „Srpski narodni pokret1389" kao uzročnike brojnih incidenata u kojima su njihovi pripadnici pridržavajući se načela tih organizacija, na razne načine povređivali Ustavom garantovana ljudska prava.[7]

Tomo Zorić, portparol Republičkog javnog tužilaštva, izjavio je da je odluka Ustavnog suda Srbije o zabrani „Obraza" opravdana i u skladu sa Konvencijom Ujedinjenih nacija o ukidanju diskriminacije.

„Time se šalje veoma snažna poruka da je zaštita ljudskih prava i građanskih sloboda u Srbiji neprikosnovena. Ova odluka Ustavnog suda *trebalo bi da doprinese i suzbijanju nasilja i netolerancije koje je propagirala ova organizacija*", istakao je Zorić. [8]

„Obraz" je još 2005. policija prepoznala kao klerofašističku organizaciju. Ključni argumenti za zabranu su brojne nasilne akcije pokreta „Obraz", među kojima su i organizovani napadi na pripadnike LGBT populacije i policiju na Paradi ponosa u Beogradu 2010. godine.

Ovakva odluka Ustavnog suda koja se može tumačiti i kao prekretnica u sistemskoj borbi ka rešavanju problema nasilja, diskriminacije i netolerancije, ipak ostaje u senci odluke Apelacionog suda kojima se oba postupka protiv vođe „Obraza", Mladena Obradović vraćaju na ponovno suđenje.

„Obraz" kao i njegov lider Mladen Obradović nastavio je sa svojim delovanjem, pojavljujući se na brojnim skupovima, uključujući i one koje je organizovala država.

Tokom 2012. godine uz brojna odlaganja, nastavljeni su pretresi za lidere organizacija „Obraz" i SNP 1389
koji su u dva odvojena postupka (Obradović, broj predmeta KZ/25K br. 23953/10 i Vacić, broj predmeta 25K 4071/10) optuženi za isto krivično delo – rasna i druga diskriminacija iz člana 387 Krivičnog Zakonika Srbije.

Međutim, samo nekoliko dana pred izricanje presude Mladenu Obradoviću zbog izazivanja mržnje i upućivanja pretnji pred zabranjenu Paradu ponosa 2009, optužnica je izmenjena. Lideru ekstremističke organizacije „Obraz" iz optužnice je isključen deo u kome mu se stavlja na teret da su njegova i aktivnost „Obraza" doprineli tome da se Parada ponosa 2009. godine ne održi.

Prema prvobitnoj optužnici stajalo je da je: Mladen Obradović optužen da je ispisivao grafite mržnje („Beogradom krv će liti, gej parade neće biti", „Pederi čekamo vas", „Smrt pederima") i u novinskim tekstovima širio govor mržnje i zastupao ideje koje zagovaraju nasilje i diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije te su ovakve aktivnosti uticale na neodržavanje Parade ponosa 2009. godine. Međutim, prema optužnici koja je izmenjena 3. februara 2012. godine, na samom kraju postupka, zaključuje se da te aktivnosti nisu doprinele onemogućavanju pripadnika LGBT populacije u ostvarivanju prava na okupljanje, koje je garantovano Ustavom Republike Srbije.

7 http://www.mondo.rs/s247873/Info/Hronika_i_Drustvo/Zabranjen_Obraz.html

8 http://www.slobodnaevropa.org/content/zabranjen-obraz/24611790.html

Izmenom optužnice, tužilac izostavlja posledicu učinjenog krivičnog dela, iako su predstavnici policije i pravosuđa nedvosmisleno naglašavali da aktivnosti „Obraza" i njegovog lidera imaju udela u organizovanju nasilja nad građanima Srbije. Iako je ovaj postupak izazvao veliku pažnju javnosti, ovako drastična promena optužnice na samom kraju postupka protiv Obradovića nije objašnjena.
Organizacije za zaštitu ljudskih prava (Asocijacija DUGA, Gej lezbejski info centar, Grupa za podršku mladim gej muškarcima „Izađi", Komitet pravnika za ljudska prava YUCOM, Novosadska Lezbejska Organizacija, Parada ponosa Beograd, Žene za mir, Leskovac, Žene u crnom, Kvirija centar kao i sve članice koalicije protiv diskriminacije koju čine: Centar za unapređivanje pravnih studija, Civil Rights Defenders, Gayten LGBT, Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava, Mreža odbora za ljudska prava CHRIS, Praxis, Regionalni centar za manjine, Udruženje studenata sa hendikepom) uputile su zahtev tužilaštvu da pruži javnosti obrazloženje za ovakvu odluku. Međutim, obrazloženje je izostalo.

Umesto objašnjenja, vođa pokreta „Obraz" Mladen Obradović osuđen je pred Prvim osnovnim sudom u Beogradu na deset meseci zatvora zbog izazivanja mržnje i upućivanja pretnji pripadnicima homoseksualne populacije pred otkazanu Paradu ponosa 2009. godine, (Krivično delo: Izazivanje nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti/član 317 Krivični Zakonik Republike Srbije) jer je od **13. septembra do 20. septembra 2009. godine kao sekretar „Obraza", širio i predstavljao ideje koje zagovaraju diskriminaciju zasnovanu na ličnom svojstvu – seksualnoj orijentaciji i nasilju protiv lica, pripadnika/ca Organizacije za lezbejska ljudska prava Labris i Gej strejt alijanse, odnosno pripadnika LGBT populacije**. Sud je utvrdio da je Obradović kriv jer je svojim postupcima, diskriminatorskim izjavama u medijima, ispisivanjem parola i grafita koji sadrže preteće poruke homoseksualcima, kao što su „Beogradom krv će liti, gej parde neće biti", „Smrt pederima" i „Čekamo vas", izvršio krivično delo izazivanje mržnje ali je nakon izricanja presude izjavio: „Čast mi je što sam osuđen u ovakvoj zemlji. Ovo će me samo ojačati u daljoj borbi."

Sutkinja Ivana Ramić odlučila je da Obradoviću zapleni kućište kompjutera, jednu USB memoriju, 100 kompakt diskova, pet postera i trinaest flajera s parolom „Čekamo vas". Osim toga, Obradović je dužan da sudu plati troškove od 15.000 dinara.

Obradovićev advokat Goran Petronijević istog dana je izjavio da će na ovakvu odluku uložiti žalbu Apelacionom sudu u Beogradu, na koju ima pravo u roku od 15 dana od prijema presude.

Nakon presude, novinarima ispred Palate pravde Obradović je rekao da smatra da suđenje nije bilo fer jer nije suđeno njemu već „Obrazu", **dodajući** da je „suđeno pod političkim pristiskom" ali da će „ova presuda ojačati i njega i njegovu organizaciju".

Apelacioni sud u Beogradu je 15. novembra 2012. godine, ukinuo prvostepenu presudu kojom je vođa pokreta „Obraz" Mladen Obradović osuđen na 10 meseci zatvora zbog rasne i druge diskriminacije, a predmet je vraćen Prvom osnovnom sudu na ponovljeno suđenje pred potpuno izmenjenim većem. Apelacioni sud je naveo da prvostepeni sud nije nesumnjivo utvrdio koje su tačno radnje navedene u optužnici potkrepljene dokazima i da je ukidanje prvostepene presude nužno.

„Pregledom računara Obradovića nisu pronađeni tragovi koji bi ukazivali na to da su sa njegovog računara upućivane pretnje i pozivi na nasilno prekidanje i napad na učesnike Parade ponosa 2009. godine. Nisu pronađeni ni tragovi koji ukazuju da je korišćen za izradu oglasa, nalepnica, plakata i javnih poziva vezanih za Paradu", naveo je Apelacioni sud. Prvostepeni sud „niti jednom rečju" u obrazloženju presude ne daje razloge o tome na osnovu čega je utvrdio da je upravo Obradović, a ne neko drugi, organizovao pisanje grafita preteće i uvredljive sadržine, naveo je Apelacioni sud. „Sud je morao precizirati sadržinu 'ideja koje zagovaraju diskriminaciju na ličnom svojstvu', budući da je širenje i predstavljanje ideja koje zagovaraju diskriminaciju radnja za koju je optužen, pa je reč o bitnom elementu krivičnog dela koji mora izrekom presude biti maksimalno moguće individualizovan", dodao je Apelacioni sud.

„Zbog navedenih bitnih povreda odredaba krivičnog postupka za sada se ne može ispitati ni činjenični ni pravni zaključak prvoste-

penog suda o tome da su se u radnjama Obradovića stekla sva zakonska obeležja krivičnog dela rasna i druga diskriminacija, pa se ukidanje prvostepene presude pokazuje nužnim"[9]

Takođe, vođa pokreta „Obraz" je 20. aprila 2011. godine pred Višim sudom u Beogradu, prvostepeno osuđen na dve godine zatvora zbog organizovanja nereda tokom parade ponosa 10. oktobra 2010. godine u Beogradu, ali je taj postupak odlukom Apelacionog suda početkom 2013. godine takođe vraćen na ponovno suđenje.

Iz svega navedenog moguće je zaključiti da je jedino odluka Ustavnog suda Srbije o zabrani delovanja pokreta „Obraz" bila ispravna mera države protiv ove organizovane mržnje. Sve druge odluke Apelacionog suda predstavljaju poraz pravde i pravne države i pospešivanje kriminala, naročito imajući u vidu i druge slične predmete. Apelacioni sud ukinuo je presude bivšim srpskim diplomatama, osuđenim zbog pomoći Miladinu Kovačeviću da pobegne iz SAD-a nakon što je brutalno pretukao jednog američkog državljanina; Isti sud je ukinuo presudu i Aleksandru Vaviću, jednom od vođa huliganske grupe „Alkatraz", osuđenom na godinu dana zatvora jer je u januaru 2005. godine na Karaburmi nožem ranio jednog mladića; Početkom oktobra Apelacioni sud u Beogradu ukinuo je presudu kojom je navijač Crvene zvezde, Ivan Bogdanov osuđen na dve godine zatvora i naložio da mu se ponovo sudi.

"SNP 1389" – U SKLADU SA USTAVOM?

I dok je Ustavni Sud Srbije donoseći odluku o zabrani pokreta „Obraz" zauzeo beskompromisan kurs kojim je osudio mržnju i netoleracniju prema svemu drugačijem, ista mera je pri odlučivanju o organizacijama „SNP 1389" i „SNP Naši" izostala.

Ustavni sud raspravljao je u aprilu 2012. godine o zahtevu zamenice republičkog javnog tužioca, Gordane Janićijević, da se zabrane „SNP Naši" iz Aranđelovca i „SNP 1389" iz Beograda. Ona je istakla da su pomenute organizacije „i pored toga što su jedno vreme delovale zajednički, potom se razdvajale, menjale imena i delovale pod raznim odrednicama, sve imale isti cilj, da konstantno i kontinuirano deluju protivustavno koristeći jezik mržnje i diskriminacije prema neistomišljenicima". Zahtevajući zabranu, Gordana Janićijević je konstatovala da članovi ovih opskurnih organizacija „nisu prezali od primene nasilja, a reč borba u njihovim programskih aktima ukazuje na to da su spremni na primenu svih sredstava".

Međutim, 15. novembra 2012. Ustavni Sud Srbije odbio je predlog Republičkog javnog tužilaštva da se zabrani rad „Srpskog narodnog pokreta 1389" iz Beograda i „SNP Naši" iz Aranđelovca, a istovremeno isti sud je odbacio predlog državnog tužioca da zabrani „SNP NAŠI 1389" zato što to udruženje – ne postoji. „Sveobuhvatnom analizom programskih načela udruženja, aktivnosti njihovih članova i srazmernosti već preduzetih mera nadležnih državnih organa prema udruženjima i njihovim članovima, Ustavni Sud je zaključio da u konkretnom slučaju nisu ispunjeni Ustavom propisani uslovi za zabranu udruženja „SNP 1389" i „SNP Naši" – navodi se na sajtu Ustavnog suda Srbije.

Ustavni sud Srbije je posle sprovedenog postupka zaključio da nisu osnovane tvrdnje Republičkog javnog tužilaštva da je delovanje udruženja „SNP 1389" i „SNP Naši" usmereno na nasilno rušenje ustavnog poretka, kršenje zajemčenih ljudskih ili manjinskih prava ili izazivanje rasne, nacionalne i verske mržnje. Takva ocena temelji se na stanovištu da zabrana rada udruženja mora da predstavlja nužnu meru demokratskog društva.

U tom kontekstu sud ukazuje da ova mera predstavlja poslednji odbrambeni akt demokratskog društva kada delovanje i aktivnosti udruženja i njegovih članova krajnje ozbiljno i intenzivno krše Ustavom zajemčena prava i slobode, tako da se njima na nesumnjiv način želi ostvariti nasilno rušenje ustavnog poretka, kršenje zajemčenih ljudskih ili manjinskih prava ili izazivanje rasne, nacionalne ili verske netrpeljivosti.

9 http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=11&dd=15&nav_category=16&nav_id=660484

Sud je takođe, primetio da mere koje su preduzeli nadležni državni organi prema članovima udruženja nisu „adekvatan odgovor demokratskog društva za učinjene povrede prava zbog čijeg bi neuspeha Ustavni sud mogao i morao zabraniti njihov rad". Ustavni sud Srbije nije došao do pouzdanog uverenja da su nadležni iscrpeli sve mere prevencije i adekvatnog sankcionisanja te je odbio da zabrani ove organizacije." [10]

Do koje mere su ove ekstremističke organizacije osnažene i do kog stepena ne prezaju da sprovode svoju politiku pravljenja „crnih listi" i vrše diskriminaciju svih koji se ne uklapaju u njihove vrednosne sisteme, govori i činjenica da je organizacija „SNP Naši" 11. novembra 2012. objavila spisak nevladinih organizacija „Crni spisak nevladinih organizacija" čiju su zabranu tražili od Vlade Republike Srbije.

Organizacija „SNP Naši" objavila je na svojoj internet stranici „Crni spisak nevladinih organizacija" na kojoj su se našle: Amnesti internešenel, Autonomni ženski centar, Beogradski centar za ljudska prava, Centar za kulturnu dekontaminaciju, Dokukino, Fondacija Egzit, Fond za humanitarno pravo, Gej strejt alijansa, Građanske inicijative, Helsinški odbor za ljudska prava, Inicijativa mladih za ljudska prava, YUCOM – Komitet pravnika za ljudska prava, Kvirija centar, Peščanik, Rekonstrukcija ženski fond, Sandžački odbor za ljudska prava i Žene u crnom. Ona je tom prilikom zatražila od Vlade Srbije da im u najhitnijem roku zabrani rad jer su „**antisrpske**". [11]

Ovo nije bio jedini put da organizacija „SNP Naši" objavljuje liste nepoželjnih.

Krajem 2012. godine (3. decembra) na svom veb sajtu objavili su i **listu medija i zatražili od nadležnih organa da se zabrani rad pojednih medija u Srbiji**, razlog je, kako se navodi u zahtevu „opravdana sumnja da su finansirani prljavim novcem albanske i hrvatske mafije".

U saopštenju objavljenom na sajtu „SNP Naši" traži se zabrana i ispitivanje vlasništva za sledeće medijske kuće i listove: B92, Blic, Danas, Peščanik, Vreme, Republika, Glas Amerike i Slobodna Evropa jer su takođe ocenjeni kao „antisrpski". [12]

Osuda građanske javnosti po objavljivanju oba spiska (crne liste NVO i liste „antisrpskih" medija) je bila izuzetno slaba i neadekvatna.

U vezi sa crnim listama organizacija i medija oglasile su se organizacije koje su se našle na spisku ali i brojne organizacije civilnog društva kao i pojedinci koji su zajedno sa „prozvanih" 17 organizacija civilnog društva, uputile otvoreno pismo javnoj tužiteljki Zagorki Dolovac.

U pismu je zahtevano da se odreaguje na pretnje ektremističkih organizacija ili da se, u suprotnom, podnese ostavka:

OTVORENO PISMO ZAGORKI DOLOVAC, REPUBLIČKOJ JAVNOJ TUŽITELJKI

Poštovana gospođo Dolovac,

U poslednjih nekoliko meseci učestale su pretnje predstavnicima organizacija civilnog društva, medijima, institucijama i pojedincima koji se zalažu za poštovanje ljudskih prava i vladavinu prava. Ni u jednom slučaju nije se oglasilo tužilaštvo niti je pokrenut bilo kakav postupak. Ovakav rad institucije na čijem ste čelu navodi nas da vam se obratimo u formi otvorenog pisma.

Iz hronologije svih pretnji i napada, od pravljenja spiskova zamenika ministra kulture do najnovijih pretnji smrću članovima redakcije E-novina i Poverenici za zaštitu ravnopravnosti Neveni Petrušić i paljenja vojvođanske zastave, jasno je da se situacija radikalizuje i da se nasilnici osećaju zaštićenim i ohrabrenim da nastave svoje delovanje. Ekstremističke organizacije, ohrabrene nereagovanjem države i protivzakonitim postupcima, poput zabrane Parade ponosa, sve su glasnije i sve radikalnije u svojim zahtevima. Najnovije štampanje i

10 http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/353116/Ustavni-sud-odbio-da-zabrani-1389-Nasi-i-SNP-Nasi-1389

11 http://www.telegraf.rs/vesti/414597-skandal-nasi-napravili-crnu-listu-nepodobnih-nvo

12 http://www.blic.rs/Vesti/Tema-Dana/356124/Pokret-Nasi-trazi-zabranu-pojedinih-medija

lepljenje poternica za medijima i organizacijama koje mesecima nekažnjeno proganjaju predstavlja jos jedan dokaz jačanja ovih grupacija. Jedan od razloga njihovog osećaja sigurnosti nesumnjivo je i činjenica da javno tužilaštvo nije pokrenulo zakonom predviđene postupke.

Gospođo Dolovac, kao što već znate, u ovim postupcima ekstremističkih grupacija i pojedinaca ima elemenata više krivičnih dela. U pitanju je širok raspon, od povrede ravnopravnosti, ugrožavanja sigurnosti, pa do rasne i druge diskriminacije, krivičnog dela koje pruža jasan osnov za krivično kažnjavanje onih koji proganjaju organizacije i pojedince zbog njihovog zalaganja za ravnopravnost ljudi. Brojni međunarodni dokumenti obavezuju državu da posebnu zaštitu pruži braniteljkama i braniteljima ljudskih prava, među njima i predstavnicima insitucija koje štite ljudska prava i medija koji o tome izveštavaju. U pitanju su dela koja se gone po službenoj dužnosti, a počinioci se potpisuju punim imenom i prezimenom. Ne postoji ni jedno opravdanje za ćutanje tužilaštva.

Analiza kršenja ljudskih prava i prinicipa vladavine prava, koju je uradila Kuća ljudskih prava i demokratije, ukazuje na urušavanje institucija uzurpiranjem istražnih ovlašćenja od strane političara, medijskim presudama pojedincima, nepopunjavanjem upražnjenih pozicija predsednika sudova, provociranjem međunacionalnih sukoba (npr. postavljanje i uklanjanje spomenika), kao i odlukama Ustavnog suda suprotnim dosadašnjoj sudskoj praksi.

I onako slab pravni sistem Srbije još više se urušava, uz ćutanje velikog broja aktera, nažalost i tužilaštva. Zahtevamo utvrđivanje odgovornosti za ovakvo ćutanje tužilaštva. Očekujemo da svoju funkciju obavljate savesno i pokrenete niz postupaka protiv onih koji svakodnevno urušavaju pravni sistem ili da, u suprotnom, podnesete ostavku na ovu funkciju.

Srbija je u bliskoj prošlosti prošla kroz period u kome su institucije urušene, vlast uzurpirana, a ekstremna desnica uz medijsku podršku, mimo institucija presuđivala ljudima. Nažalost, posledice svi osećamo. Jedina prepreka ponavljanju istorije jesu jake institucije. Zakletva koju ste položili vas obavezuje da od tužilaštva napravite takvu instituciju. Vaš odgovor kroz konkretne akcije očekujemo u najkraćem roku.[13]

Pod slične „aktivnosti" ove organizacije može se svrstati i lista pod nazivom: **„Spisak Šiptarskih nevladinih organizacija" koje je finansirao i koordinirao strani agent Ivan Vejvoda i američka organizacija Balkanski fond za demokratiju"**[14]. Spisak se još uvek nalazi na sajtu ove „nezabranjene" organizacije.

Tokom 2012. godine organizacija „Naši 1389" predlaže i „**Zakon o zabrani gej prajd propagande na teritoriji Republike Srbije**" koji je po svemu sudeći, urađen po modelu zakona o zabrani diskriminacije a uključuje odredbe o zabrani „*osnivanja ili delovanja domaćih ili stranih nevladinih ili vladinih organizacija koje u svom zvaničnom programu imaju deifnisan bilo koji vid ili oblik gej prajd propagande ili svojim javnim delovanjem podržavaju, podstrekavaju ili vrše gej propagandu*".

Ovim zakonom se čak predviđa i *poverenik za zaštitu društva od gej prajd propagande* te posebno u tom delu predlog zakona neodoljivo podseća na zakon o zabrani diskriminacije koji predviđa poverenika za zaštitu ravnopravnosti.[15]

Dalje, „SNP Naši" zajedno sa pokretom „Dveri" tokom 2012. godine zatražile su od državnih organa **zabranu Parade ponosa na 100 godina**.

Početkom januara 2013. godine, **Republičko tužilaštvo je otvorilo predmet „Naši" i izdalo nalog policiji da izvrši provere poslednjih aktivnosti te organizacije** (paljenje zastave AP Vojvodine i lepljenje plakata protiv NVO i dr). Na tom predmetu angažovano je Više javno tužilaštvo u Beogradu, ali i Tužilštvo za visoko-

13 http://www.yucom.org.rs/rest.php?idSek=4&idSubSek=36&tip=vest galerija&status=prvi

14 http://nasisrbija.org/wp-content/uploads/2012/12/ivanvejvoda-balkantrustfordemocracy-nasisrbijaorg.pdf

15 http://nasisrbija.org/wp-content/uploads/2012/10/ZAKONGEJPRAJDPROPAGANDA-NASISRBIJAorg.pdf

tehnološki kriminal, s obzirom da je deo sadržaja objavljen na Internetu na različitim sajtovima. Do zaljučenja ovog izveštaja koji se odnosi na 2012. Godinu, ne postoje nove informacije koje se tiču zabrane rada „Srpskog narodnog pokreta 1389" iz Beograda i SNP „Naši" iz Aranđelovca.

Ostaje da se vidi da li će tužilaštvo i Ustavni sud Srbije preuzeti najodlučniji korak ka sistemskom rešavanju problema „organizovane mržnje" i odlučiti da zabrane organizacije koje su do sada prekidale tribinu „Peščanika" (3. decembra 2007), organizovale protest sa istaknutim nacističkim obeležjima (5. marta 2011), spalili vojvođansku zastavu (12. marta 2012), lepili plakate sa natpisom „Ulica Ratka Mladića" (marta 2010) i sl.[16]

MANJE PRAVA ZA TRANS OSOBE?

Diskriminativan i neustavan predlog zakona o izmenama i dopunama zakona o vanparničnom postupku.

Krajem septembra 2012. godine predstavljena je radna verzija Nacrta zakona o vanparničnom postupku po kojoj je prilagođavanje „promena" pola, moguće isključivo uz sudsku dozvolu, čime se praktično vrši uvođenje zakonske zabrane tog hormonalnog operativnog zahvata u svim slučajevima osim po dozvoli suda.

Na ovakav diskriminatoran nacrt reagovala je poverenica za zaštitu ravnopravnosti.

Ministarstvo pravde i državne uprave objavilo je Radnu verziju Zakona o izmenama i dopunama Zakona o vanparničnom postupku, u kom je predviđena dozvola za pravnu promenu pola i rodnog identiteta.

Iako se u Srbiji već više od 20 godina vrše operacije promene pola, ne postoji zakon kojim se regulišu statusna pitanja osoba koje su promenile pol. Međutim, činjenica da je država sada odlučila da ta pitanja reguliše nije nimalo ohrabrujuća vest, budući da će predložena zakonska rešenja, ukoliko budu usvojena, unazaditi i degradirati položaj trans (transeksualnih/transpolnih i transrodnih) osoba.

U spomenutoj Radnoj verziji zakona predviđeno je da sud izdaje dozvolu za započinjanje procesa promene pola, što značajno umanjuje prava trans osoba. Isti predlog zakonskog rešenja nalaže da sud odlučuje i o promeni dokumenata lica koja su promenila pol.

Mnoge zemlje u svetu nemaju najbolje uređena pitanja pravnih posledica promene pola, ali ni u jednoj zemlji u uporednom pravu se ne traži da osoba dobije dozvolu suda da bi započela proces.

Ovakvo rešenje je neustavno, nezakonito i ukazuje na to da članovi radne grupe koji su je pisali nemaju ni najelementarnija znanja o pitanju transpolnosti i transrodnosti, a pored toga takva rešenja su neustavna i nezakonita.

Prema Ustavu Republike Srbije svako ima pravo na ljudsko dostojanstvo i slobodan razvoj ličnosti, svako ima pravo na zaštitu svog psihičkog i fizičkog zdravlja. Nezamislivo je u demokratskom društvu da osoba od suda traži dozvolu suda da počne uzimati hormonsku terapiju, da izvrši operaciju, da dobije medicinsku uslugu. Ova ponuđena verzija zakona je protivna Preporukama Komiteta ministara Saveta Evrope koja državama članicama Saveta Evrope preporučuje niz mera u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, u vezi sa pravom na poštovanje privatnog i porodičnog života. Posebno izmeru koja propisuje da:

21. Države članice treba da preduzmu odgovarajuće mere kako bi garantovale puno pravno priznanje promene pola u svim aspektima života osobe, naročito davanjem mogućnosti promene imena i pola u zvaničnim dokumentima na brz, transparentan i dostupan način; države članice takođe treba da osiguraju, gde je potrebno, odgovarajuće priznanje i promene od strane nedržavnih aktera u pogledu ključnih dokumenata, kao što su sertifikati koji se odnose na obrazovanje i posao.

16 http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2013&mm=01&dd=15&nav_category=12&nav_id=677609

Preporuka Komesara za ljudska prava Saveta Evrope iz 2009. glasi:

3) Razvoj brzih i transparentnih procedura u vezi sa promenom imena i pola transrodnih osoba (izvod iz matične knjige rođenih, lične karte, putne isprave, diplome i drugi slični dokumneti).

8) Uključivanje i konsultacija trans osoba pri kreiranju i implemetaciji politike i zakonodavstva koja se odnose direktno na njih.

Takođe ovakav predlog zakona je protivan preporukama najvećih svetskih asocijacija i organizacija koje sa bave pravima trans osoba poput Transdžender Jurop, (Transgender Europe) ILGA Jurop (ILGA Europe).

Ovim predlogom zakona pridodata je još jedna etapa u dugotrajnom postupku promene pola, pa se umesto pojednostavljenja, lice koje želi da promeni/prilagodi pol suočava sa još jednom, sasvim sigurno, neizvesnom procedurom koja može da se završi i nepovoljno u slučaju da sud odbije da izda dozvolu.

Pored toga, ključno za promenu dokumenata lica koja su promenila pol je promena oznake pola u izvodu iz matične knjige rođenih.
Ustavni sud Republike Srbije u odluci broj Už - 3238/2011 od 8. marta 2012. godine izneo je stanovište da su organi iz člana 6. st. 2. i 4. Zakona o matičnim knjigama stvarno nadležni da odlučuju o zahtevu za upis i usvojio žalbu osobe koja posle promene pola nije dobila pravo da u matičnu knjigu rođenih unese promenu podataka o polu. Time je učinjen veliki korak napred u ostvarivanju većeg stepena poštovanja prava trans osoba, uprkos ovoj radnoj verziji Zakona o izmenama i dopunama Zakona o vanparničnom postupku.

Ustavni sud Srbije je utvrdio da se podnosialac žalbe, koji je u matičnoj knjizi po rođenju upisan kao žena, podvrgao operaciji prilagođavanja pola i da živi kao muškarac, ali se u pravnom smislu i dalje tretira kao žena te je Sud utvrdio da nesumnjivo postojeći nesklad između faktičkog i pravnog stanja stvari, utiče na život podnosioca ustavne žalbe naročito na njegovo ljudsko dostojanstvo i slobodan razvoj ličnosti, ali i na situacije kada je u pravnom smislu pol bitan, odnosno kada se u pogledu ostvarivanja nekih prava, pravi razlika između muškarca i žene.
Prema odluci Suda, opštinska uprava je donošenjem zaključka o stvarnoj nenadležnosti, propustila da odluči o zahtevu podnosioca ustavne žalbe za promenu podataka o polu i time je povredila njegovo ustavno pravo na dostojanstvo i slobodu na razvoj ličnosti kao i pravo na poštovanje privatnog života zajemčeno evropskom konvencijom za zaštitu ljudksih prava i osnovnih sloboda.

Sud je nadležnoj opštinskoj uprvi naložio da u roku od 30 dana odluči o zahtevu podnosioca ustavne žalbe za promenu podataka o polu u matičnoj knjizi rođenih. [17]

PRIMER DOBRE PRAKSE

Poverenica za zaštitu ravnopravnosti je reagovala na odbijanje zahteva M. Đ. od strane Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu (predmet broj 297/2011 od 24.02.2012.) da izda novu diplomu zbog promene pola iz muškog u ženski i promene imena koja je nastupila nakon sticanje diplome.

Tim činom je, kako je utvrdila poverenica za zaštitu ravnopravnosti, Pravni fakultet izvršio posrednu diskriminaciju na osnovu njenog ličnog svojstva – pola, zabranjenu članom 7 Zakona o zabrani diskriminacije.

Poverenica za zaštitu ravnopravnosti dala je preporuku Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu da preduzme bez odlaganja sve potrebne mere koje će omogućiti da se M. Đ. i drugim osobama koje su posle sticanja diplome promenile ime zbog promene pola, na njihov zahtev izdaju nove diplome i druge javne isprave čije je izdavanje u nadležnosti fakulteta, u kojima će biti navedeno njihovo ime, poštujući domaće i međunarodne standarde u domenu zaštite transpolnih osoba od svih oblika diskriminacije.

17 http://www.ustavni.sud.rs/page/view/156-101563/usvojena-ustavna-zalba-zbog-propustanja-drzavnog-organa-da-odluci-o-zahtevu-podnosioca-ustavne-zalbe-za-promenu-podataka-o-polu

Poverenica za zaštitu ravnopravnosti je u ovom mišljenju zaključila da jednak tretman osoba koje su promenile ime zbog promene pola i osoba koje su promenile ime iz drugih razloga nije dopušten. Imajući u vidu da Pravni fakultet ima opravdan i zakonit cilj, poverenica je istakla da sredstva za postizanje cilja nisu bila ni primerena ni nužna odnosno da nije postojala srazmera između preduzetih radnji i posledica, te je u konkretnom slučaju, Pravni fakultet izvršio akt posredne diskriminacije M. Đ. [18]

PRAVNA SLUŽBA LABRISA

Najozbiljniji slučaj ugrožavanja lične bezbednosti dogodio se u novembru 2012. godine kada se Labrisu obratio mladić koji je napadnut zbog pretpostavljene ili stvarne (poznate) seksualne orijentacije.

D.K. se u sredu, 21. novembra 2012. između 17.30 i 17.40 časova, vraćao sa posla uobičajenim putem.
U prilično mračnoj slepoj ulici, kojom inače prolazi, (Karlovačka ulica u Zemunu) parkirani automobil upalio je svetla i krenuo u njegovom pravcu. Nakon što je automobil prošao pored njega, D.K. je začuo povike, izvadio je slušalice muzičkog uređaja iz ušiju, i video automobil iz koga su izašla dva lica srednjih dvadesetih godina. Jedan od njih mu se ubrzo približio i rekao „nemoj da mi klimaš glavom" nakon čega je D. K. zadobio nekoliko udaraca u glavu i pao. Na zemlji su nastavili da ga šutiraju i viču „mamu ti jebem bolesnu" i „pederčino prljava". D. K. nije bio u prilici da vidi šta se oko njega dešava jer je nastojao da što je to više moguće, zaštiti sebe od udaraca. Kada su udarci prestali i D. K. se pridigao, napadači su ga isprskali suzavcem, onemogućivši mu tako da uoči broj na registarskoj tabli. Jedan od napadača je u tom trenutku rekao drugom da uzme bejzbol palicu iz gepeka ali su ih slučajni prolaznici omeli u toj nameri i napadači su se tek tada povukli.

D. K. je zadobio lakše povrede grudnog koša, leđa, lica, tešku frakturu nosa i orbitale sinusa i teže povrede desnog oka. Od napada D. K. vidi duplo na desno oko, prognoze medicinskih stručnjaka kažu da je promenjeno stanje – trajno.

D. K. veruje da je ovaj incident posledica pretnji koje je dobijao putem SMS-a još od maja meseca 2012. godine, u kojima mu se preti polomljenom vilicom. D. K je sve pretnje uredno prijavljivao policiji. Opis povreda koje su pretežno u predelu glave, ukazuje da je napadač imao slične namere.

D. K. nije zadovoljan reakcijom nadležnih organa i policije jer nisu preduzeli sve neophodne mere kako bi ga zaštitili i sprečili napad. Odogovr koji je prilikom prijavljivanja pretnji nadležnim organima dobio je da policija „ne sme da reaguje dok se nešto zaista i ne dogodi".

Sada kada se dogodilo, i dalje se ne uočavaju napori policije da se nešto zaista i uradi. Ovaj slučaj ukazao je na brojne propuste u postupanju policije. Naime, policija nije izašla na mesto incidenta, uzela je izjavu u polusvesnom stanju ali je policajac kasnije tvrdio da D. K. nije bio svestan, tako da nije dostavio pisani izveštaj o incidentu. Od tada niko iz policije nije kontaktirao D. K. Inspektorka koja je vodila „slučaj pretnji" – „nije dobila njegov predmet".

Pored toga, D. K. je naglasio da postoji mogućnost da je razlog napada njegovo zanimanje (branitelj ljudskih prava) i izjavio da je učestvovao dve godine za redom u radu LGBT organizacija, kao i to da je javnosti poznat kao jedan od organizatora parade ponosa.

Sa slučajem je upoznat i general policije, Mladen Kuribak.

U slučaj se pored Labrisove pravnice, uključila i Marija Rauš, savetnica za pitanja ljudskih prava iz kancelarije Ujedinjenih nacija (Office of the UN Resident Coordinator in Serbia). O slučaju je obaveštena i Evropska komisija.

Postupak ispravljanja propusta koji su napravili policijski službenici trenutno je u toku.

Labrisu se u martu 2012. godine obratila za pomoć devojka nakon što je brat više puta pretukao zbog saznanja da ima devojku. Posle

18 Videti celu pritužbu i rešenje: http://www.ravnopravnost.gov.rs/sr/pol-rod/pritu%C5%BEba-m-%C4%91-protiv-pravnog-fakulteta-zbog-diskriminacije-na-osnovu-pola-u-oblasti-pru%C5%BEanja-usluga

povreda koje joj je naneo u njenom stanu ona je odlučila da sa kompletnom medicinskom dokumentacijom slučaj prijavi policiji. Slučaj još nije okončan.

U februaru 2012. godine Labrisu se obratila za savet devojka koja je zbog teške situacije i osećaja ugroženosti u Bosni, donela odluku da sa svojom partnerkom započne život u Beogradu. Labrisu se obratila radi informisanje o dokumentaciji neophodnoj za zaposlenje. Na njen upit Labrisu, poslat je zakon o strancima sa detaljnim tumačenjem članova uz pojašnjenje da u pravnom sistemu Republike Srbije ne postoji Zakon o istopolnom partnerstvu, ali da se članom uže porodice mora smatrati i istopolni partner/ka. Predočeno je da ukoliko nadležni organ odbije da dozvoli privremeni boravak, možemo da joj pružimo pomoć jedino ulažući pritužbu poverenici za zaštitu ravnopravnosti zbog izravne diskriminacija.

Tokom 2012. godine Labrisovoj pravnoj službi obratile su se i tri osobe koje su se raspitivale o mogućnosti dobijanja azila zbog diskriminacije i fizičkog zlostavljanja koje trpe usled istopolne seksualne orijentacije. Slučaj M. B. odnosio se na trajno napuštanje zemlje i odlazak i Holandiju, slučaj S. S. na traženje azila u Kanadi, i slučaj Z. M. mogućnost dobijanja azila u Norveškoj.

Od Labrisa je zatražen kratki izveštaj koji će formalno posvedočiti o teškom položaju i problemima sa kojima se LGBT osobe u Srbiji susreću, prvenstveno sa aspekta bezbednosti.

Do danas nikome nije odobren azil.

SLOBODA OKUPLJANJA

PRAJD – TEST ZA DRŽAVU I DRUŠTVO

Sistematsko kršenje prava na slobodu okupljanja i nemoć pred huliganima.

Već drugu godinu za redom, a treći put u poslednje četiri godine, LGBT osobama u Srbiji se negira pravo na slobodno okupljanje i odlukom Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije zabranjuje se održavanje manifestacije Parade ponosa. U rešenju koje je dostavljeno organizatorima Parade ponosa, 3. oktobra 2012. godine, između ostalog se navodi: Zabranjuje se održavanje javnog skupa i javnog skupa u pokretu, sazivača Udruženje „Parada ponosa Beograd", prijavljenog za dan 06.10.2012. godine sa početkom od 09,00 časova u parku „Manjež". U sprovedenom postupku po prijavi utvrđeno je da su se stekli razlozi iz člana 11. stav 1. Zakona o okupljanju građana Republike Srbije, odnosno da na skupu može doći do ometanja javnog saobraćaja, ugrožavanja zdravlja, javnog morala ili bezbednosti ljudi i imovine.

Doneto rešenje identično je rešenju iz 2011. godine i dato je bez obrazloženja.

Nespremnost države da se izbori sa nasilnicima i spremnost Crkve da istima pruži utočište i podršku pretvorili su Srbiju i naše društvo u društvo u kome se niko ne oseća bezbednim, društvo spremno da prihvati ograničavanje slobode, potpuno nesvesno da će sutra na dnevnom redu biti neka druga ograničenja. Država je ovakvom odlukom, koja svakako ugržava prava i slobode LGBT osoba, stala na stranu ekstremista, pokazala da ne poseduje monopol legitimnog korišćenja sile i još jednom je kapitulirala pred onima koji prete osobama drugačije seksualne orijentacije.
Treću godinu za redom ponavlja se i istovetni scenario – organizatori mesecima pred paradu čine velike napore i sve što je u njihovoj moći da se parada desi. Za to vreme huligani prete, značajan deo javnosti se protivi svakoj vrsti nasilja ali uvek ima ono „ali" zbog koga smatra da parada u Srbiji ne treba da se organizuje. To „ali" se najčešće vezuje za moralne norme, svodeći ljude istopolne seksulane orijentacije na proste seksualne objekte, zanemarivši činjenicu da je parada ponosa, bar na tlu Balkana, politički skup sa jasnom političkom porukom.

Parada ponosa je 2012. godine imala jasne zahteve prema Vlastima u Srbiji i to:

1. Procesuiranje svih zbog čijih je pretnji zabranjen Beograd Prajd 2011;
2. Usvajanje Deklaracije protiv homofobije u Skupštini Srbije;

Р е п у б л и к а С р б и ј а
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
ДИРЕКЦИЈА ПОЛИЦИЈЕ
ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА ЗА ГРАД БЕОГРАД
Полицијска станица Савски венац
01/2 Број : 212-332/12
Датум: 03.10.2012
Б е о г р а д
Ул.Савска 35

На основу члана 11. став 1. Закона о окупљању грађана ("Сл. гласник Репбулике Србије", број 51/92, 53/93, 67/93, 48/94, 17/99, 33/99, 29/01 и "Сл. гласник СРЈ", број 21/2001), Министарство унутрашњих послова Републике Србије, Полицијска управа за град Београд, Полицијска станица Савски венац, поступајући по пријави за одржавање јавног скупа и јавног скупа у покрету, сазивача Удружење "Парада поноса Београд" из Београда, доноси:

Р Е Ш Е Њ Е

ЗАБРАЊУЈЕ СЕ одржавање јавног скупа и јавног скупа у покрету, сазивача Удружење "Парада поноса Београд", пријављеног за дан 06.10.2012. године, са почетком у 09,00 часова, у парку "Мањеж".

Жалба на забрану из става 1. овог решења не одлаже извршење.

О б р а з л о ж е њ е

Сазивач јавног скупа и јавног скупа у покрету Удружење "Парада поноса Београд", поднео је ПС Савски венац, ПУ за град Београд дана 03.05.2012. године пријаву за одржавање јавног скупа и јавног скупа у покрету, на дан 06.10.2012. године, са почетком у 09,00, у парку "Мањеж".

У спроведеном поступку по пријави утврђено је да су се стекли разлози из члана 11. став 1. Закона о окупљању грађана Републике Србије, односно да на скупу може доћи до ометања јавног саобраћаја, угрожавања здравља, јавног морала или безбедности људи и имовине.

ПОУКА О ПРАВНОМ ЛЕКУ:
Против овог решења могуће је поднети жалбу у року од 15 дана Министарству унутрашњих послова Републике Србије.

Решење доставити:
- Сазивачу
- Архиви.

НАЧЕЛНИК ПС САВСКИ ВЕНАЦ
самостални полицијски наредник
Владимир Поповић

3. Uspostavljanje kontakt osobe koja će biti obučena za rad na problemima sa kojima se zajednica susreće i to u okviru policijske uprave u svakom od 24 grada u Srbiji;
4. Dopuniti Krivični zakonik Srbije tako što će se predvideti krivično delo zločina iz mržnje;
5. Usvojiti Nacionalnu strategije protiv nasilja i Akcioni plan koji će sadržati delove koji se odnose na suzbijanje posebnih oblika nasilja kojima su izloženi pripadnici LGBT zajednice (ili oni za koje napadači veruju da pripadaju LGBT zajednici);
6. Pokretanje javne rasprave o zakonskim predlozima od interesa za LGBT zajednicu i hitno usvajanje novih zakona oko kojih ne postoji spor u javnosti;
7. Saradnja državnih organa i njihova otvorenost za obuke koje se tiču ljudskih prava LGBT zajednice

Od sedam zahteva ispunjen je samo jedan – zločin iz mržnje je inkorporiran u postojeći krivični zakonik.

Predsednik Srbije Tomislav Nikolić u predizbornoj kampanji tvrdio je da će stati na čelo parade ako bezbednost učesnika parade bude ugrožena. Do kraja organizacionog procesa, predsednik nije ni našao vremena da se lično sretne sa predstavnicima jedne diskriminisane majine, a možda njegov stav prema paradi najbolje ilustruje logistički paradoks u izjavi: „Stao bih na čelo parade, da je nismo zabranili“. [19]

Pored brojnih negativnih stavova političara i javnosti u vezi parade, po homofobičnom diskursu istakao se pokret Dveri. Ovaj politički pokret svetosavske orijentacije, iako za malo nije prešao cenzus za ulazak u Parlament, nastavio je i tokom pripreme parade i nakon zabrane, oštru kampanju protiv LGBT osoba, osporavajući pravo na slobodu okupljanja kao i brojna druga prava iz porodičnog zakona. Dveri su svoj politički program i put nastavili da krče homofobičnom propagandom i pozivanjem na porodične vrednosti kao i predlogom za zabranu parade ponosa na 100 godina.
Od prvog pokušaja organizovanja parade ponosa 2001. godine dogodile su se promene u domenu pravnog okvira u pogledu usvajanja zakona o zabrani diskriminacije ali je na žalost država

19 http://eizbori.com/tomislav-nikolic-stao-bih-na-celo-parade-ponosa/

pokazala da je i dalje slaba da snažno i rešeno stane iza svojih zakona. Dokaz da nije došlo do pune pravne promene i sistemskog obračuna sa navijačima i huliganima koji prete nasiljem (ne samo na paradi već i kada se donose presude Haškim osuđenicima i koraci u vezi sa rešavanjem kosovskog pitanja), jeste i transparent koji su nosili na fudbalskoj utakmici Rad-Jagodina, navijači Rada „Zbog obaveza u centru grada, 6. oktobra nismo na utakmici Rada". Koliko je poznato, zbog ovog transparenta, niko još uvek nije pozvan na odgovornost.

Nakon zabrane, ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić, paradoksalno, izjavio je da je rešenje doneto na osnovu bezbednosnih procena s obzirom da „postoje najave ozbiljnog ugrožavanja javnog reda i mira i bezbednosti građana" ali da se ničija prava ni slobode ne ugrožavaju ovakvim rešenjem.
Demagoškim i populističkim stavom da su važniji ljudi, njihovi životi i bezbednost, od samih ljudskih prava, ministar Dačić naišao je na široku podršku i razumevanje javnosti, kako među kolegama tako i među narodom.

Uprkos podršci međunarodnih organizacija, nije postojala politička volja da se jednoj diskriminisanoj grupi ljudi omogući „korišćenje Ustava i zakona o slobodi okupljanja građana već je na delu bila oguljena politička demagogija i populizam oličen u izjavi premijera Srbije „Izem ti takvu Uniju u koju je gej parada ulaznica.."[20]

Ovo su samo neke od mnogobrojnih izjava političara i čelnika SPC-a u vezi sa paradom ponosa:

Ivica Dačić, Predsednik Vlade Republike Srbije *o Paradi Ponosa: Manite me više tih priča o ljudskim pravima. Kakva ljudska prava, u pitanju je bezbednost ljudi! Ima zemalja gde nema gej parade, pa su članice EU. Da li je moguće da je to i dalje glavna tema, da se i dalje bavimo gej paradom kao glavnim problemom, kao ulaznicom u EU, što je smešno, rekao je Dačić novinarima u Vranju. (15.09.2012.)*

Ima puno razoga i za i protiv održavanja gej parade. Prvo najveći broj građana sigurno ne podržava održavanje parade, ali nikome ne dajemo za pravo da preti nasiljem, to se ne sme tolerisati. Ko je dao za pravo bilo kojoj organizaciji da govori da nešto može ili ne može da se održi u Beogradu? Mi to nećemo dozvoliti, ovde je reč o potpuno pogrešnoj proceni da će se vlada uplašiti od onih koji prete nasiljem, rekao je Dačić odgovarajući na pitanje šefa poslaničke grupe Liberalno-demokratske partije Čedomira Jovanovića. (27.09.2012.)[21]

Patrijarh Srpski, Irinej, o Paradi ponosa i izložbi fotografija švedske umetnice *Elizabete Olson Valin, koja prikazuje Isusa Hrista u gej okruženju: ovu dubokovređajuću izložbu propagiraju homoseksualci, organizatori gej-parade. Izložba baca tešku moralnu senku na grad, kao i na vekovnu hiršćansku kulturu i na dostojanstvo porodice, kao osnovne ćelije ljudskog roda. Na isti način, molimo i zahtevamo da se onemogući i održavanje nagoveštene tragično-komično nazvane „parade ponosa", a čije je pravo ime „parada srama", ističe partijarh, a prenosi Srna.*[22]

Dragan Marković Palma, lider Jedinstvene Srbije*: I ove godine neće biti održana „Parada ponosa", zakazana za 6. oktobar u Beogradu jer će biti otkazana iz bezbednosnih razloga, rekao je sinoć lider Jedinstvene Srbije Dragan Marković Palma u emisiji „Veče sa Ivanom Ivanovićem". (22.09.2012.)*[23]

Nova Srbija: Zabraniti Paradu ponosa Nova Srbija (NS) *zatražila je od Vlade Srbije i Ministarstva unutrašnjih poslova da iz bezbednosnih razloga otkažu Paradu ponosa, kao i sve skupove zakazane za 6. oktobar. NS je u saopštenju za javnost ocenila da su u ovom trenutku važnija pitanja ekonomske konsolidacije, privrednog oporavka, privlačenja stranih investicija i borba protiv korupcije i kriminala od održavanja Parade ponosa. (3.10.2012.)* [24]

20 http://www.blic.rs/Vesti/Politika/342934/Dacic-Izem-ti-takvu-Uniju-u-koju-je-gej-parada-ulaznica

21 http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=09&dd=27&nav_category=11&nav_id=646715

22 http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/258622/Irinej-Dacicu-spreci-gej-paradu

23 http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/256107/Palma-Sta-ce-da-izlazu-6-dana-na-Paradi

24 http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=10&dd=03&nav_category=12&nav_id=648210

***Demokratska stranka Srbije smatra da predstojeću paradu ponosa treba otkazati**, budući da je pitanje seksualnog opredeljenja, kako kažu, privatno, intimno pitanje. Tanjug, (24.09.2012.)*[25]

Na rešenje Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, organizatori parade ponosa su se kao i 2009. i 2011. godine žalili Ustavnom sudu Srbije (koji je već proglasio neustavnom zabranu iz 2009. godine) kao i Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu.

I pored zabrane same šetnje, nedelja ponosa, „prajd vik" održana je od 30. septembra do 7. oktobra 2012. godine i bila je veoma posećena i ispunjena kvalitetnim sadržajem. Najveći broj manifestacija i panel diskusija organizovan je u beogradskom Medija centru, ustanovi kulture KC Grad, Centru za kulturnu dekontaminaciju, Domu omladine, Galeriji 8 i Krugu.

Nakon žurke „slatko otvaranje" (Sweet opening party) koje je predstavljalo simboličan početak sedmodnevnog kulturno, umetničkog, debatskog i aktivističkog sadržaja, održani su brojni paneli posvećeni stanju ženskih prava, pitanjima bezbednosti, porodice, odnosa LGBT zajednice prema institucijama i sl. Najemotivnije su svakako bile sesije sa roditeljima lezbejki i gejeva kao i „comming out sesije" (intimne priče o saopštavanju sopstvene seksualne orijentacije najbližem okruženju) koje jedine nisu bile otvorene za javnost. Veoma posećen bio je i panel: LGBT i religija: Kome pripadaju ljubav, vera, nada? kao i panel Moguća misija: Mediji u Srbiji, posle zabrane Prajda 2011. godine.

Bogat sadržaj prajd vika uključio je i večernji program koji je predstavio „Queer likovni salon", „Delikatesni ponedeljak" – večeru sa Biljanom Cincarević, projekciju filma „Klip", rediteljke Maje Miloš i izložbu „Ecce Homo" švedske umetnice, Elisabeth Ohlson Wallin u Centru za kulturnu dekontaminaciju, koju je zbog kontraverznog sadržaja obezbeđivalo, prema pisanju medija, blizu 2000 policajaca.

Tokom prajd vika, nije se desio nijedan napad na LGBT osobe.

25 http://akter.co.rs/27-drutvo/15995-dss-za-ukidanje-parade-ponosa.html

JAVNI SKUPOVI – ČIJI JE JAVNI PROSTOR?

Sloboda okupljanja, LGBT zajednici nije bila uskraćena samo zabranom parade ponosa.

Naime, i **performans pod nazivom „Demonstracija kartonskih LGBT lutaka" u organizaciji Gej strejt alijanse i još četiri partnerske organizacije, zabranjen je odlukom Gradske uprave grada Kragujevca i Saveta za bezbednost grada Kragujevca.** [26]

Savet za bezbednost Grada Kragujevca (Savet), kojim predsedava gradonačelnik Veroljub Stevanović zasedao je 20. juna i zaključio da su i isto vreme i na istom mestu skupove najavile dve organizacije koje imaju suprotne stavove i uverenja, te da je procenjeno da bi istovremeno održavanje ovih događaja ugrozilo „ugled Grada Kragujevca kao jednog od najbezbednijih gradova u Srbiji". Iz tog razloga je Savet doneo mišljenje da se ne odobre oba skupa, na osnovu kojeg Odeljenje za komunalne poslove donosi rešenje o odbijanju zahteva za održavanje događaja koji je zakazala Alijansa.[27]

Iako je i taj događaj GSA blagovremeno prijavila policiji i gradu, prethodno se raspitavši za propise i neophodnu dokumentaciju, aktivistima/kinjama GSA je tek na licu mesta pola sata pre održavanja skupa od strane komunalnog inspektora saopšteno da nedostaje određeni dokument bez kojeg nije moguće održati skup. Predstavnicima/ama GSA, koji/e su nakon toga u zgradi gradske uprave pokušavali/e da reše novonastali problem, rečeno je da se sve to radi zbog „dobrobiti organizatora" bez razjašnjenja da li je reč o bezbednosnoj ili samo tehničkoj prepreci oko dobijanja dozvole za postavljanje najobičnijeg štanda u centru grada. I pored iscrpnog saopštenja Informativne službe grada Kragujevca u kojom se između ostalog navodi da je „Kragujevac ne samo bez-

26 Manifestacija je trebalo da se održi 21. juna 2012. godine u Kragujevcu u okviru projekta „Zajedno za jednakost LGBT osoba" koji su zajednički sproveli Gej strejt alijansa –GSA, Gej lezbejski info centar -GLIC, Centar za kvir studije- CKS, Loud and Qeer i Q-klub, i spoljni saradnici i partneri -EXIT Festival, Dom omladine u Beogradu i ustanove kulture u nekoliko gradova u Srbiji.

27 http://gsa.org.rs/2012/06/zabranjena-akcija-gsa-u-kragujevcu/

bedan već i otvoren grad u kojem svako ima pravo na javno izražavanje stavova i mišljenja", GSA je sa pravom pitala da li Kragujevac vodi Veroljub Stevanović gradonačelnik Kragujevca ili taj grad vode ekstremističke organizacije poput organizacije „Četnik".[28]

U okviru projekta „Zajedno za jednakost LGBT osoba", GSA je zajedno sa 4 partnerska udruženja iz Srbije i spoljnim saradnicima i partnerima, održala akciju „Demonstracija LGBT lutaka" u Novom Sadu, Nišu i Beogradu bez ijednog incidenta.

Međutim, važno je podsetiti se i pozitivnih primera „korišćenja prava na slobodu okupljanja, jer su nasuprot ove dve zabrane, tokom 2012. godine održane brojne ulične akcije koje su skrenule pažnju javnosti na probleme sa kojima se susreće LGBT zajednica u Srbiji i u regionu ali i akcije koje su predstavljale male ali važne korake ka socijalnoj inkluziji LGBT osoba.

Živom bibliotekom[29] i brojnim drugim aktivnostima u centru Beograda obeležen je **17. maj – „Međunarodni dan borbe protiv homofobije i transfobije (International Day Against Homophobia and Transphobia – IDAHO)** koji se širom planete obeležava već više od dve decenije kao dan kada je homoseksualnost uklonjena iz Međunarodne klasifikacije bolesti i Svetske zdravstvene organizacije (WHO) – World Health Organisation. Ovu odluku Svetske zdravstvene organizacije, Srpsko lekarsko društvo je potvrdilo tek 2008. godine posle tri godine insistiranja na dobijanju odgovora od strane organizacije Labris.

Aktivistkinje i volonterke Labrisa i Žena u crnom 17. maja 2012. godine postavile su štand u centru Beograda (Trg Republike) na kome su deljene informativne brošure sa ciljem da se šira javnost upozna sa pravima koja su uskraćena LGBT osobama i sa problemima sa kojima se istopolno orijentisane osobe susreću. Na kraju manifestacije simbolično je pušteno u vazduh blizu 100 balona duginih boja kojim je na simboličan način pozdravljena odluka Svetske zdravstvene organizacije koja se slavi na ovaj dan već više od dve decenije.

Veliku pomoć u organizovanju skupa pružile su volonterke Labrisa i Zelene omladine Srbije kojima se ovim putem neizmerno zahvaljujemo.

Uz veliku pažnju medija svi prolaznici/ce su bili/e u prilici da uzmu i poruku tolerancije i da se upoznaju sa značajem današnjeg dana. Takođe imali su priliku da razgovaraju sa „živim knjigama", lezbejkama koje su odgovarale na pitanja o lezbejskoj egzistenciji.

Iz kancelarije Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, Zaštitnika građana, kao i na zgradi Doma Omladine bila je spuštena zastava duginih boja i tim gestom je, na simboličan način, predstavljena podrška koju tokom čitave godine ove institucije pružaju LGBT zajednici u Srbiji.

Obeležavanje ovog važnog dana za LGBT zajednicu nastavljeno je u Rimskoj Dvorani, Biblioteci grada Beograda, gde je organizovan panel „Učimo iz knjiga duginih boja" u organizaciji Zelene omladine Srbije na kome je bilo reči o prisustvu i izvoru homofobije u udžbenicima. Jedna od tema panela je bila i primena zakona o zabrani diskriminacije u vaspitno obrazovnim institucijama Srbije. Svi učesnici/ce panela su se složili da ima pomaka u borbi protiv stereotipa i predrasuda, da se preduzimaju razne akcije sa ciljem promovisanja različitosti i da se koriste svi pravni mehanizmi ka kažnjavanju diskriminacije. Svi učesnici/ce panela su se složili/e da je situacija daleko bolja nego pre pet godina ali da ostaje još dosta toga da se uradi.

U maju 2012. godine, LGBT organizacije iz Beograda (GSA, Labris, Kvirija centar i Siguran puls mladih) uzele su učešće na trećem **Sajmu organizacija civilnog društva** na trgu Nikole Pašića u Beogradu i štandove, koji su im dodeljeni na dvodnevnom sajmu, iskoristili su za prezentaciju svojih publikacija i aktivnosti. Prolazninci su imali prilike da pričaju sa aktivistima/tkijama i da uzimaju besplatne brošure. Ova akcija grada Beograda predstavlja izvanrednu podršku organizacijama civilnog društva ali i priliku da svoj rad predstave javnosti.

28 ibid

29 Specifičan metod neformalnog obrazovanja u kome se formira „živa biblioteka" – predstavnici ugroženih/manjinskih grupa su „knjige" i pričaju svoju priču mladima koji su zainteresovani da je čuju, na taj način doprinoseći daljoj socijalnoj integraciji.

Drugi izuzetno značajan datum za LGBT zajednicu (pored 17. maja), **Dan ponosa (Pride Day)**[30] obeležen je 27. juna 2012. godine kada su aktivistkinje i volonterke Labrisa, kao i aktivisti i aktivistkinje Žena u Crnom, Beograd Prajda i Kvirija Centra organizovale akciju „Ćutanje nas neće zaštiti" u vidu tzv. „Prajda iznenađenja".
Naime, više desetina aktivista/kinja najpre je na Trgu Republike istaklo transparente kojima su želeli da ukažu na položaj u kome se svakodnevno nalaze LGBT osobe u Srbiji. Na transparentima je pisalo: „Imam pravo na ljubav", „Plašim se", „Izbacili su me iz kuće", „Pretukli su me na ovom trgu", „Ne mogu da poljubim svoju devojku", „Živim u laži", a jedan od transparenata bio je posvećen LGBT ljudima koji su zbog represije napustili Srbiju ili izvršili samoubistvo i na njemu je pisalo: „Nisam više ovde".
Nakon toga, aktivisti i aktivistkinje su razvili dugačku zastavu duginih boja i prošetali Knez Mihajlovom ulicom od Trga Republike do Studentskog trga, odakle su pustili balone na kojima je pisalo „Ponosan" i „Ponosna". Iako vidno iznenađeni, prolaznici u Knez Mihajlovoj ulici kao i gosti u baštama okolnih kafića nisu negodovali povorku u duginim bojama, a neki su otvoreno mahali i pozdravljali akciju. Pojedini su pitali: „Je l' ovo Prajd?", „Kako ste uspeli?", „Bravo!".
Ova akcija predstavlja kontinuitet aktivističkih grupa da svoja prava ostvaruju u javnom prostoru, nezavisno od volje političkih stranaka i državnih institucija. [31]

Labris je tokom **Exit festivala**[32] od 12. do 15. jula 2012. godine zajedno sa brojnim drugim organizacijama civilnog društva kao i LGBT organizacijama (Asocijacija Duga, Gejten LGBT, Grupa za podršku mladim gej muškarcima iz Novog Sada „Izađi",GSA, Kvirija centar, Siguran puls mladih) predstavio svoje aktivnosti na Petrovaradinskoj tvrđavi u Novom Sadu u prostoru namenjenom nevladinim organizacijama pod nazivom „EXIT Place to Move".

Za četiri dana muzičkog festivala, u periodu od 18 do 22 h svi prolaznici/ce su između ostalog imali prilike da se upoznaju sa radom Labrisa, misijom i ciljevima kao i aktuelnim projektima Labrisa. Drugog dana festivala štand Labrisa je posetila Antje Rothemund, šefica misije Saveta Evrope u Beogradu koja je još jednom pokazala nedvosmislenu i jasnu podršku poboljšanju položaja LGBT osoba u Srbiji. Aktivistkinje Labrisa su nakon 22 časa, svako veče davale podršku izvođačima koji su nastupali na „Laud and Kvir" (Loud & Queer Cruising Point) stejdžu – prvom muzičkom kvir (queer) stejdžu u regionu.

U nedelju, 15. jula 2012. u večernjim satima aktivistkinja Labrisa je uzela učešće na panelu posvećenom paradi ponosa pod nazivom „PRIDE & FRIENDS" (Parada ponosa i prijatelji) na kojoj su govorili i Marina Perazić, Srna Lango, Stevan Filipović a koju je moderirao Slobodan Boban Stojanović.

30 Dan ponosa u svetu se obeležava još od 27. juna 1969. godine u znak sećanja na pobunu koja je organizovana u baru „Stounvol In" (Stonewall Inn) u Njujorku – poznatom okupljalištu lezbejki, gejeva i transrodnih osoba koje su u to vreme bile izopštene iz društva i koje su tada jasno i hrabro rekle NE daljem ugnjetavanju. Ovaj datum često se uzima kao početak LGBT aktivizma u svetu.

31 Preuzeto iz teksta : "Pobuna koja je sve promenila", Vreme, Jovana Gligorijević: "Stounvol je bio poput sigurne kuće za sve siromašne, marginalizovane ljude koje su porodice i prijatelji odbacili i koji nisu imali mogućnosti da sebi priušte ulazak u ekskluzivnija mesta gde su se okupljale LGBT osobe. Policijske racije po klubovima u to vreme nisu bile nikakva retkost, a LGBT osobe bile su česta meta policijskog maltretiranja. U rano jutro 27. juna 1969. u bar su upala dva policajca u civilu i dva uniformisana policajca i povikala: "Policija preuzimamo ovo mesto!". Ubrzo je stiglo pojačanje, gosti kluba su dobili naredbu da stanu u vrstu. Policajci su legitimisali muškarce, dok su policajke odvodile u toalet one obučene kao žene kako bi obavile proveru pola. Trans osobe su odmah hapšene. Međutim nešto se dogodilo. Trans osobe su odbile da krenu u toalet. Muškarci nisu želeli da daju lična dokumenta. Ubrzo su policajci počeli da izvode napolje i uvode u marice one koji su hapšeni. Ali ispred kluba dočekala ih je masa ljudi.. Neko je viknuo: Gej moć! Od 150 gostiju, masa je narasla na 500-600 ljudi. Desetak policajaca nisu imali nikakve šanse. Prve večeri sukob je trajao 45 minuta. Učesnici su bili saglasni da nisu bili organizovani. " Nije nas pokrenuulo ništa što je neko tu noć rekao ili uradio. Naprosto bilo nam je dosta svega što se dešavalo prethodnih godina i to smo shvatili tada, na tom mestu u tom trenutku. Svako u toj gomili osećao je da više nema nazad. Naredne godine na taj dan održana je prva parada ponosa u istoriji.(http://www.vreme.co.rs/cms/view.php?id=1075844)

32 Exit je muzički festival koji se održava već 13. godinu za redom na Petrovaradinskoj tvrđavi u Novom Sadu. Nastao je kao studentski i politički pokret 2000. godine i tokom svih ovih godina postao je jedan od najznačajnijih muzičkih događaja ali i društveno angažovani festival, koji podržava i veliki broj društvenih kampanja, kao i kampanja u lokalnoj zajednici.

U septembu 2012. godine koalicija šest LGBT organizacija: Asocijacija Duga, Gejten LGBT, Grupa za podršku mladim gej muškarcima iz Novog Sada „Izađi",, Kvirija centar, Labris– organizacija za lezbejska ljudska prava,, i Siguran puls mladih, pod simboličnom akcijom **„Za šarene jesenje dane"** poklanjale su Beograđanima kišobrane duginih boja.

Ovom akcijom LGBT organizacije upoznale su građane/ke sa zajedničkim edukativnim projektom čiji je cilj da podstakne članove LGBT zajednice, ali i institucije da koriste i primenjuju zakonske okvire koji postoje u Srbiji, a štite prava LGBT osoba.

Zabrana Parade ponosa i nasilje koje se dešava u javnim prostorima, vidljive su manifestacije neadekvatnog sistema. Međutim, različiti vidovi diskriminacije ostaju nevidljivi.
Cilj ove inkluzivne akcije koja je naišla na veoma dobar prijem kod prolaznika i prolaznica bio je prezentacija veb stranice: www.lgbt.org.rs na kojoj su ponuđeni odgovori na brojna pitanja koja se tiču prevazilaženja slučajeva diskriminacije. Da li je moguće promeniti prezime u Srbiji ako se neka gej osoba venčala u inostranstvu? Kako rešiti probleme nasilja u porodici? Kako dobiti uverenje o slobodnom bračnom stanju ukoliko želite istopolni brak / zajednicu van Srbije? Kako reagovati na grafite mržnje? – neka su od pitanja koja su pronašla odgovore na ovom veb sajtu.[33]

Organizacije Labris i Kvirija Centar organizovale su protestni skup ispred Ambasade republike Makedonije u Beogradu 30. oktobra 2012. godine. Pridružile su im se i druge LGBT organizacije (Gejten LGBT, Siguran puls mladih, Parada ponosa Beograd, Izađi - grupa za podršku mladim gej muškarcima iz Novog Sada kao i Asocijacija Duga iz Šapca) kao i nekoliko organizacija za zaštitu ljudskih prava (Regionalni centar za manjine, Žene u crnom i dr). Skup je organizovan zbog vrlo eksplicitnog ispoljavanja homofobije u Makedoniji, posebno izjava ministra rada i društvenih politika Spire Ristovskog. On je sredinom oktobra 2012. izjavio da „istopolnim partnerima nikada ne treba biti dozvoljeno pravo na brak" i odbio je da govori o temi usvajanja ovog zakona. Ponovio je ove izjave na TV kanalu SITEL, u kojima je uporedio homoseksualnost sa incestom, pedofilijom i poligamijom. Nakon toga usledili su tekstovi u listu „Večer", koji je LGBT teme ilustrovao pornografskim fotografijama koje su još više podgrejale već napetu atmosferu u homofobičnom makedonskom društvu.[34]

Organizatori i svi oni koji su se pridružili skupu, uputili su protestno pismo ambasadoru Makedonije u Beogradu, njegovoj ekselenciji Ljubiši Georgievskom. U pismu su ukazali na nedopustivo ponašanje članova Vlade Makedonije, pripadnike sveštenstva kao i medije koji svoj položaj koriste kako bi pojačali netrpeljivost nad LGBT zajednicom u Makedoniji i podsetili da izjave i natpisi u medijima koji su u velikoj meri prisutni u javnosti, na televiziji i u štampi, legitimišu činove netrpeljivosti, ali i fizičkog nasilja nad LGBT osobama.

„Iskustvo iz celog regiona ukazuje da izjave poput onih koju je izrekao Ristovski jačaju netrpeljivost i podstiču nasilje nad LGBT osobama, a posebno aktivistima za ovaj korpus ljudskih prava. Strahujemo da će se, ukoliko se ovakva situacija nastavi, LGBT suočavati sa sve agresivnijim govorom mržnje i nasiljem.
Pozivamo Vladu Makedonije da prestane sa homofobičnim ponašanjem i da zaustave članove Vlade u širenju mržnja i govora mržnje nad LGBT osobama u Makedoniji.", stajalo je u pismu koje je upućeno ambasadoru.

Skup koji je održan ispred Ambasade Republike Makedonije u Beogradu samo je jedan u nizu protesta podrške koje LGBT organizacije iz celog regiona organizuju u znak solidarnosti sa LGBT zajednicom u Makedoniji.

Povodom **10. decembra, međunarodog dana ljudskih prava**, sedam organizacija civilnog društva među kojima Atina – Udruženje građana za borbu protiv trgovine ljudima i svih oblika nasilja nad

33 Akcija Za šarene jesenje dane...deo je projekta Ujedinjenim snagama protiv diskriminacije koji se realizuje uz podršku Instituta za održive zajednice (ISC) u okviru programa Inicijativa javnog zagovaranja građanskog društva projektom.

34 Dodatnu brigu povećava i činjenica da je prema istraživanju ILGA Europe – International Lesbian and Gay Asossiation (Međunarodna lezbejska i gej asocijacija), upravo Makedonija država sa najvišim stepenom homofobije u Evropi.

ženama, Centar za integraciju mladih, Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava, Udruženje Prostor, Regionalni centar za manjine, Udruženje Studenata sa hendikepom i Žene u crnom organizovale su u centru Beograda protestni marš i izložbu „Ugasi mrak".

Cilj protestnog marša bio je skretanje pažnje na loš položaj ljudskih prava svih kategorija lica uključenih u marš kao i upućivanje zahteva državnim institucijama da preuzmu punu odgovornost u zaštiti i unapređenju ljudskih prava, kao i da garantuju jednakost svim građanima i građankama koji žive u njoj.

Na dan kada je Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, koji se obeležava kao Međunarodni dan ljudskih prava, organizatori skupa su pored potpune zaštite i unapređenja položaja svih diskriminisanih grupa, izneli i sledeće zahteve:

„Zabranu organizacija koje vrše represiju nad svim drugačijim i različitim pojedincima i grupama, brzu i efikasnu reakciju policije, centara za socijalni rad, tužilaštva i svih drugih relevantnih aktera a u cilju suzbijanja i sankcionisanja nasilja nad ženama odnosno pružanje adekvatne zaštite i podrške ženama koje su preživele nasilje, urgentno i adekvatno reagovanje nadležnih institucija u svim situacijama kršenja dečjih prava, a naročito u situacijama radne i seksualne eksploatacije, nasilja, zanemarivanja, zlostavljanja, ekstremnog siromaštva, pravne nevidljivosti i diskriminacije u obrazovnom sistemu, procesuiranje svih slučajeva nasilja nad LGBT osobama, uvođenje „zločina iz mržnje" u postojeći krivični zakonik Srbije; obezbeđivanje potpunog uživanja prava na slobodno okupljanje LGBT populacije, dostupan svet za osobe sa hendikepom (dostupnost okruženja, komunikacija, obrazovanja i ravnopravno učešće u svim segmentima života društvene zajednice), priznavanje znakovnog jezika kao maternjeg jezika dela populacije i kao službenog jezika, usvajanje zakona o znakovnom jeziku i psima vodičima, deinstitucionalizaciju dece sa smetnjama u razvoju i osoba sa intelektualnim teškoćama, i rešavanje pitanja poslovne sposobnosti, obezbeđivanje uslova za održivo socijalno uključivanje maloletnih i odraslih žrtava trgovine ljudima, izlazak osoba sa problemima mentalnog zdravlja iz okvira institucije – osnaživanje za samostalno donešenje odluka; ekonomsko osnaživanje; promena mišljenja javnosti kroz antistigma programe, umetnost i adekvatno informisanje; samozastupanje i učestvovanje osoba sa problemimam mentalnog zdravlja u izradi zakona i procedura koje bi regulisale njihov pravni status; otvaranje „Dnevnog centra" posvećenog osobama sa problemima mentalnog zdravlja, Unapređenje uslova života u neformalnim naseljima, puno poštovanje međunarodnih standarda koji garantuju pravo na stanovanje, donošenje zakona koji bi regulisao prinudna iseljenja kao i obezbeđivanje adekvatnog alternativnog smeštaja onda kada prinudna iseljenja nije moguće izbeći."

Na izložbi „Ugasi mrak" koja je postavljena u sali Amerikana, Doma Omladine, bili su postavljeni radovi korisnica/ka programa ovih organizacija koji na umetnički način komuniciraju sa posetiocima izložbe i slikovito objašnjavaju diskriminaciju koja je u Srbiji veoma zastupljena ali često nevidljiva.

INSTITUCIJE

RAD NA PROMOCIJI LJUDSKIH PRAVA LGBT OSOBA

KANCELARIJA ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA REPUBLIKE SRBIJE

Tokom 2012. godine zabeležen je pozitivan trend i veoma aktivno i sistemsko zalaganje Kancelarije za ljudska i manjinska prava ka unapređenju pravnog i socijalnog položaja LGBT osoba.

Tokom godine, Vladina Kancelarija za ljudska i manjinska prava pokrenula je brojne aktivnosti i inicirala niz sastanaka sa ciljem izrade brojnih strategija, između ostalog i „Strategije za borbu protiv diskriminacije". [35]

Izrada nacionalne strategije za borbu protiv diskriminacije započeta je još u aprilu 2012. godine, a kancelarija za ljudska i manjinska prava je preuzela koordinaciju nad ovim procesom. U cilju izrade ovog dokumeta formirana je radna grupa koja je okupila predstavnike relevantnih ministarstava, Instituciju Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, zainteresovane aktere, a pre svega organizacije civilnog društva čiji predstavnici/ce su direktno uzeli učešća u radu tematskih grupa.

Sadržajna Strategija za borbu protiv diskriminacije, u delu koji se odnosi na LGBT osobe uključuje nekoliko oblasti između ostalih i pravo na život, bezbednost i zaštitu od nasilja, okupljanje, govor mržnje, obrazovanje, transrodne osobe, diskriminaciju u radu i sportu, privatni i porodični život, zdravlje, stanovanje, slobodu udruživanja i dr.

Usvajanje nacionalne strategije za borbu protiv diskriminacije, čiju su izradu podržali Ambasada Velike Britanije, Ambasada Holandije, Balkanski fond za demokratiju i Misija OEBS-a u Srbiji, očekuje se u junu 2013. godine.

Pored rada na izradi strategije, svakako jedan od najvažnijih momenata koji takođe predstavlja korak ka sistematičnijem pristupu rešenju problema LGBT osoba, jeste uključivanje Srbije u projekat Saveta Evrope pod nazivom „Borba protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta".

35 Formirano je devet tematskih grupa koje su fokusirane na segment strategije posvećenom unapređenju položaja sledećih osetljivih društvenih grupa: dece, starijih osoba, LGBT osoba, žena, osoba sa invaliditetom, izbeglica, interno raseljenih lica i ugroženih grupa migrantskih grupa, osoba čije zdravstveno stanje može biti osnov diskriminacije, nacionalnih manjina, kao i verskih grupa i verskih zajednica.

Projektu koji ima za cilj podršku spovođenju preporuke CM/Rec (2010) 5 Komiteta ministara Saveta Evrope o merama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta, pored Srbije priključili su se i Albanija, Italija, Letonija, Crna Gora i Poljska.

U okviru istog projekta, 13. decembra 2012. godine Kancelarija za ljudska i manjinska prava uz podršku Saveta Evrope, organizovala je nacionalni inicijalni seminar, gde su pored relevantih državnih institucija, nezavisnih tela i međunarodnih organizacija, učešće uzeli i predstavinci/ce LGBT organizacija iz Srbije. Na seminaru su predstavljene preporuke Komiteta Ministara kao i izveštaj Komesara za ljudska prava, Tomasa Hamarberga na temu diskriminacije LGBT osoba, iz juna 2011. godine.

Tokom 2012. godine, Kancelarija je sprovela i projekat „**Kalendar ljudskih prava 2012**" koji je podrazumevao da svaki mesec u godini bude posvećen, odnosno obeležen nizom aktivnosti koji će doprineti unapređenju položaja jedne određene društvene grupe. Jedan od ciljeva konkursa odnosio se na podsticanje pozitivnog delovanja šire društvene zajednice prema pojedninim grupama građana kao što su pripadnici nacionalnih manjina, osobe sa invaliditetom, žene, deca i mladi, grupe ugrožene na osnovu rodnog identiteta i seksualne orijentacije i druge grupe građana, kao i na borbu protiv diskriminacije i podizanja svesti javnosti o značaju tolerancije i poštovanja različitosti. Izbor oblasti / teme prati međunarodne praznike UN tako je u okviru pomenutog kalendara, gotovo svim LGBT organizacijama dodeljen grant u mesecu junu u znak sećanja na Stounvolsku pobunu.

Tako je u okviru projekta projekta „Kalendar ljudskih prava 2012" budžet za mesec jun dodeljen Labrisu i GSA kao nosiocima dva različita projekta, koji su okupili i druge LGBT grupe i institucije koje se bave promocijom ljudskih prava LGBT osoba.

Labris je, kao nosilac projekta, osim LGBT organizacija iz Beograda i Šapca (Gayten-LGBT i Asocijacija Duga) uključio i udruženje građanki iz Niša, Ženski prostor, ali i jednu instituciju – Zavod za ravnopravnost polova Autonomne Pokrajine Vojvodine.

Projekat koji je izneo Labris sa partnerskim organizacijama, nazvan je „LGBT mladi – Borba protiv stereotipa i predrasuda", i realizovan je tokom juna meseca i to u četiri grada: Niš, Šabac, Novi Sad i Beograd. U fokusu je imao mlade lezbejke, gejeve, biseksualne, transrodne i transseksualne osobe i probleme sa kojima se svakodnevno suočavaju ali je takođe bio namenjen i svim mladima koji su u okviru pomenuta četiri grada, aktivni u političkim strankama, organizacijama civilnog društva, kancelarijama za mlade, ženskim grupama kao i volonterskim centrima po pitanju ljudskih prava sa akcentom na prava seksualnih manjina.

Osim celodnevnih edukativnih radionica sprovedenih u sva četiri grada, u okviru projekta organizovana je i završna konferencija za štampu na kojoj su predstavljeni rezultati treninga, ali i straživanja javnog mnjenja „Stavovi prema osobama drugačije seksualne orijentacije".koje je Labris uradio u saradnji sa Ipsos Strateškim marketingom.

Najvidljiviji deo projekta, svakako je protestna šetnja organizovana u znak obeležavanja Dana ponosa, (Pride Day-a) koji slavi sećanje na Stounvolsku pobunu.[36]

I dok su prilikom obeležavanja dana ponosa, aktivisti/stkinje u Beogradu imali još jednom jasnu i simboličnu podršku kancelarije republičkog zaštitnika građana i poverenice za zaštitu ravnopravnosti, koji su i tog dana (kao i međunarodog dana borbe protiv homofobije i transfobije 17. maja) simbolično razvili platna duginih boja sa svojih kancelarija, aktivistkinje u Nišu nisu dobile tu vrstu podrške od strane lokalnih institucija.

Naime i pored poziva koji je uputila Kancelarija za ljudska i manjinska prava, da učine isto što i kolege u Beogradu, tačnije da

36 **Stounvolska pobuna** je bila serija spontanih nasilnih demonstracija LGBT osoba protiv policijske racije, koja se desila u ranim jutarnjim časovima 28. juna 1969. godine u klubu Stonewall Inn u Nju Jorku. Sonvolska revolucija se često navodi kao prvi slučaj u američkoj istoriji kada su se LGBT osobe suprotstavile progonu od strane vlade. Ona se, takođe, često uzima i kao početak savremenog LGBT pokreta u SAD-u i u svetu. http://sh.wikipedia.org/wiki/Stounvolska_revolucija

razviju platno duginih boja sa prozora svoje kancelarije, kancelarija zaštitnika građana u Nišu, ostala je gluva na ovaj apel koji ne bi predstavljao ništa više od simbolične podrške LGBT zajedici u Nišu.

Osim pomenutih institucija, Zavod za ravnopravnost polova Autonomne Pokrajine Vojvodine podržao je sve aktivnosti u okviru „LGBT mladi – Borba protiv stereotipa i predrasuda", održao dve edukativne radionice u Novom Sadu i razvio zastavu duginih boja iz svoje kancelarije. Osim ovoga, kao istraživačko-edukativna institucija, Zavod je tokom 2012. godine održao nekoliko edukativnih programa koji su kao temu imali LGBT prava i identitete, pri čemu su ciljna grupa bili studenti i đaci srednjih škola. Takođe, Zavod je tokom 2012. godine podržao održavanje Parade ponosa, ali i druge aktivnosti i inicijative, od kojih je učestvovanje u organizovanju predstavljanja Modela zakona o registrovanim istopolnim zajednicama u Novom Sadu, u prostorijama Zavoda.

KANCELARIJA POVERENIKA ZA ZAŠTITU RAVNOPRAVNOSTI

Kancelarija Poverenika za zaštitu ravnopravnosti takođe je bila vrlo aktivna po pitanju promocije LGBT prava i osude govora mržnje.

Poverenica za zaštitu ravnopravnosti pružala je jasnu podršku LGBT zajednici kao i organizatorima parade tj. predstavnicima parade ponosa Beograd, sa kojima se lično susrela sredinom septembra 2012, nakon čega je pružila podršku borbi za ostvarnje prava na slobodu okupljanja.
U period pre zabrane kao i nakon zabrane parade, poverenica Nevena Petrušić je u izjavama za medije koristila priliku da podseti na težak položaj LGBT osoba kao i na visoku izloženost nasilju.

Simbolična podrška kancelarije Poverenika za zaštitu ravnopravnosti u vidu razvijanja platna duginih boja bila je prisutna za sva važna obeležavanja – Dan ponosa, 27. jun i međunarodni dan borbe protiv homofobije i transfobije, 17. maj.

Kancelarija Poverenika za zaštitu ravnopravnosti je tokom novembra 2012. godine spovela i iscrpno istraživanje „Odnos građana prema diskriminaciji u Srbiji". Istraživanje je pokazalo nizak stepen tolerancije građana prema istopolno orijentisanim osobama, ali i generalno veoma malo spremnosti da se uvaži bilo kakva različitost. Razultati o kojima će kasnije biti reči, pokazali su da društvo mora da učini još mnogo na promociji različitosti i tolerancije.

Na žalost, preporuka poverenice za zaštitu ravnopravnosti Ministarstvu prosvete i nauke Republike Srbije, Skupštini, Nacionalnom prosvetnom savetu i Zavodu za unapređenje kvaliteta vaspitanja i obrazovanja za uklanjanje diskriminatornih sadržaja iz nastavnih materijla i nastavne prakse, kao i promovisanje tolerancije, uvažavanja različitosti i poštovanja ljudskih prava (del. br. 649/2011 od 10.06.2011.) još uvek nisu sprovedene.

Iako je organizacija Labris tokom 2012. godine poverenici podnela nekoliko pritužbi za diskriminaciju i govor mržnje prema LGBT osobama, najveću pažnju zavređuje pritužba, tačnije reakcija na mišljenje poverenice u vezi sa pritužbom koju je Labris podneo u oktobru 2011. (u ime koalicije protiv diskriminacije) a koja se odnosi na homofobične izjave profesora univerziteta Megatrend, dr. Milana Brdara.

Poverenica za zaštitu ravnopravnosti je u februaru 2012. dala mišljenje po pitanju pritužbe koja je podneta u oktobru 2011. godine, na osnovu svedočenja jedne studentkinje koja je prisustvovala predavanju iz predmeta Teorije javnog mnjenja kod profesora Milana Brdara, a koja se požalila na izražavanje i korišćenje neprimerene terminologije profesora Brdara.

Naime profesor Brdar je na predavanju na predmetu Teorija javnog mnjenja, 5. oktobra 2011. godine, izneo stav da je „homoseksualnost bolest kao što je čir na želudcu i da je treba lečiti". Na pitanje studentkinje šta bi trebalo da bude „lek za homoseksualnost", profesor Brdar je odgovorio – „promena pola". O homofobičnim izjavama, kako je već rečeno, koalicija protiv diskriminacije je obaveštena direktno od strane studentkinje koja je bila prisutna na pomenutom predavanju i koja je bila spremna da o tome svedoči. Profesor je dodao i da je „začuđen što u knjigama iz kojih njegova ćerka sprema ispite na medicinskom fakultetu, više ne stoji da je

homoseksualnost bolest, dok je u udžbeniku psihijatrije iz kojeg je on spremao ispit 1976. godine stajalo da je homoseksualizam bolest".

Poverenica za zaštitu ravnopravnosti je u ovom slučaju zatražila da se profesor „izjasni na navode iz pritužbe" i data je preporuka da „ubuduće vodi računa da ono što studentima govori o homoseksualnosti bude sasvim jasno i nedvosmisleno, bez ikakve mogućnost da se smisao njegovih reči pogrešno razume, imajući pri tome u vidu da određene netačne izjave mogu doprineti stvaranju i održavanju stereotipa, predrasuda i netolerancije prema LGBT osobama, povrediti njihovo dostojanstvo i u odnosu na njih stvoriti ponižavajuće i uvredljivo okruženje".

U tekstu dr. Brdara koji predstavlja odgovor na mišljenje poverenice za zaštitu ravnopravnosti, se između ostalog navodi:

Najpre, poverenik N. P. krši Ustav, jer svoje Mišljenje, kao zvaničan ili službeni dokument (koji se pojavio u javnosti, na nekim portalima) ne piše na zvaničnom pismu ove zemlje, naime na ćirilici, kako je naloženo članom 10 Ustava! A kao takav je spreman da nas opominje na određene stavove istog Ustava! Jedino može da kaže: „Ma nije važno!"...

U pritužbi se tvrdi da je neka osoba prisustvovala predavanju prof. dr M. B. 5. oktobra 2011. godine. Ne kaže se koja je to osoba! Znači, mene prikivaju na stub srama (u vidu vesti „Profesor diskriminisao..." na sajtu B 92, a s druge strane kriju ime i prezime da ne bismo videli ko je to došao do tako značajnog otkrića.)...

No, pitanje je da li to zbilja zna i sama poverenik N. P. Naime, u prvom dopisu upućenom meni navedeno je puno ime tužilje, izvesne Jovanke Todorović-Savović, koja uzgred rečeno nije student fakulteta (utvrđeno na osnovu uvida u spisak studenata); a u zaključnom mišljenju poverenika navode se sasvim drugi inicijali: N. L! To, očigledno nije prethodna osoba (J. T.-S.). A kako je moguće: dve osobe, a jedan identičan iskaz? Valjda, tako što iza obe stoji organizacija „Labris", tako da ime došnjakinje nije ni važno...

Dalje kaže N. P., kako je prof. M. B. naveo da je čir na želucu na predavanju pomenuo u vezi s načinom na koji je Američko udruženje psihijatara „homoseksualizam skinulo s liste bolesti – demokratskim glasanjem", upućujući pri tom studente da zamisle kako bi bilo prihvaćeno „kada bi lekari, na primer hirurzi, demokratski odlučili da čir više nije bolest". Objasnio je da tu „nije identifikovao dva slučaja, već je napomenuo moguću blizinu problema pola i homoseksualizma, koja je sigurno veća nego u slučaju čira na želucu.".. [37]

Tekst navodi na nedvosmislen zaključak da se profesor Brdar neće obazirati na preporuke, niti će dozvoliti da bilo ko uguši njegovu „akademsku slobodu".

Pozivanje na akademsku slobodu kada je u pitanju očigledan prelazak te granice, tačnije govor mržnje, predstavlja kompleksni zadatak sa kojim će naše društvo koristeći kapacitete nadležnih institucija, morati da se nosi još dugi niz godina.

Opravdana je sumnja da je medijska hajka koja se desila krajem 2012. godine, a koja je bila usmerena protiv Kancelarije Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, krenula upravo od ovih krugova akademske elite jer je pravljenje spiska profesora/ki i intelektualaca/ki koji su zahtevali smenu Nevene Petrušić vremenski koincidirao sa davanjem preporuke profesoru Milanu Brdaru.

U aprilu 2012. godine, poverenica je organizovala veliki, trodnevni trening za sve zaposlene u kancelarji o LGBT pravima gde su uzeli učešća svi relevantni akteri. Nakon treninga dogovoreno je da se oformi zajednička stručna grupa za analizu pravnih propisa koji se odnose na transpolne/transseksualne osobe, i Slavoljupka Pavlović, Zorica Mršević, Predrag Sarčević i Milan Đurić su počeli sa radom. Kasnije je dogovoreno da to bude zajednicka grupa sa Zaštitnikom građana.

KANCELARIJA REPUBLIČKOG ZAŠTITNIKA GRAĐANA

Kancelarija zaštitnika građana svojim aktivnostima je takođe pružala veoma konkretnu podršku LGBT zajedici tokom 2012. godine, a kao najznačajnije treba istaći – inicijative na polju pravnog okvira koji bi regulisao najznačajnija pitanja za trans osobe, formiranje Saveta za rodnu ravnopravnost sa posebnim fokusom na pitanja

37 http://www.standard.rs/milan-brdar-totalitarizam-golubijeg-hoda-ili-rad-poverenika-n.-p.-na-slucaju-profesora-m.-b.html

trans i rodnih manjina kao i formiranje radne grupe za trans pitanja zajedno sa kancelarijom Poverenika za zaštitu ravnopravnosti.

Tokom 2012. važan korak ka otvaranju diskusije o pravnom aspektu trans osoba, predstavlja i zajednička inicijativa Poverenice za zaštitu ravnopravnosti i Republičkog zaštitnika građana kojom je oformljena zajednička stručna grupa koja se bavi pravnim pitanjima transseksualnih osoba. U ovu grupu je pored Milana Đurića, uključena i Slavoljupka Pavlović, dugogodišnja pravnica LGBT grupa Gejten i Labris i Zorica Mršević,naučna saradnica Instituta društvenih nauka.

Ova grupa je napravila iscrpnu analizu postojećih zakona i zakonskih propisa kao i međunarodne zakonske regulative i primera dobre prakse. Takođe, grupa je dala veliki broj preporuka u pogledu unapređenja prava transpolnih/transseksualnih osoba. Jedna od glavnih preporuka je usvajanje Zakona o rodnom identitetu.

U prisustvu zamenice zaštitnika građana, Tamare Lukšić Orlandić, 17. maja 2012. godine razvijeno je platno duginih boja sa zgrade Zaštitnika građana u Deligradskoj ulici koja je predstavila i simboliču podršku LGBT zajednici na dan kada se obeležava međunarodni dan borbe protiv homofobije i transfobije.

Na isti način, simboličnu podršku, kancelarija ombudsmana pružila je i prilikom obeležavanja dana ponosa, Pride Day-a, 27. juna.

Zamenica Zaštitnika građana prisustvovala je brojnim panel diskusijama koje su organizovale LGBT organizacije poput predstavljanja Labrisovog godišnjeg izveštaja za 2011. godinu u maju 2012. godine, zatim tribini posvećenoj problemima na relaciji LGBT osobe i porodice u okviru nedelje ponosa (30.09 – 05.10.2012.) kao i na završnoj konferenciji projekta „LGBT mladi – Borba protiv stereotipa i predrasuda" juna 2012. godine.

Uz podršku kancelarije Zaštitnika građana i koalicije protiv diskriminacije [38] 12. oktobra 2012. godine, organizacija Gejten-LGBT, organizovala je u zgradi zaštitnika građana okrugli sto pod nazivom „Prava Trans osoba – Od nevidljivosti do pravnog okvira".

Na okruglom stolu predstavljen je Model zakona o priznavanju pravnih posledica promene pola i utvrđivanja transseksualizma, kao i rezultati „Istraživanja o problemima transseksualnih osoba u oblasti obrazovanja, rada, zapošljavanja, zdravstvene zaštite, i administracije", prvog istraživanja ove vrste u Srbiji.

Kao što je istraživanje i pokazalo, trans osobe prijavljuju da imaju najviše problema sa državnom administracijom, a taj podatak se poklapa sa podacima koje organizacija Gejten LGBT dobija svakodnevno od svojih članova/ica.

Kao zaključak ovog okruglog stola mogla bi se izdvojiti saglasnost svih prisutnih da postoji realna potreba što skorijeg usvajanja Zakona o rodnom identitetu koji bi, pored toga što bi doprineo većem stepenu zaštite prava svih trans osoba, napravio i jasnu distinkciju između medicinske i pravne sfere, a takođe bi i regulisao pitaje prinudne sterilizacije.

Sastanak je okupio 32 predstavninka/ce relevantnih državnih institucija, nacionalnih i međunarodnih organizacija, predstavnike Transdžender Jurop (TransgenderEurope) i Saveta Evrope.

Važno je napomenuti da je Ministarstvo zdravlja oformilo „Komisiju za lečenje transrodnog poremećaja" i potrebeno je istaći da, iako formiranje ovog tela predstavlja korak napred ka struktuiranom i sistematskom bavljenju trans pitanjima, pored uvredljivog imena, „Komisija za lečenje transrodnog poremećaja" nije formiran u skladu sa pravilima Savetom Evrope i preporukama Saveta Ministara budući da u procesu formiranja komisije nisu uključeni trans ljudi kao ni organizacije.
Pored ovih nedostataka„Komisija za lečenje transrodnog poreme-

38 Koaliciju protiv diskriminacije čine: Centar za unapređivanje pravnih studija, Civil Rights Defenders, CHRIS - Mreža odbora za ljudska prava , koju čine(Odbor za ljudska prava Valjevo, Odbor za ljudska prava Niš, Odbor za ljudska prava Negotin, Vojvođanski centar za ljudska prava, Građanski forum Novi Pazar), Gayten LGBT, Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, Praxis, Regionalni centar za manjine, Udruženje studenata sa hendikepom

ćaja" još uvek nije razvila jasne i dovoljno transparentne procedure. Prema podacima koje Gejten LGBT dobija na svakodnevnoj bazi od strane svojih korisnika/ca, ovaj odbor i dalje ima visoko birokratizovanu i nejasnu praksu.

Još jedna veoma važna inicijativa institucije zaštitnika građana oličena je u imenovanju višegodišnjeg aktiviste grupe Gejten LGBT, Milana Đurića za člana Saveta za rodnu ravnopravnost sa posebnim fokusom na pitanja trans i rodnih manjina u okviru pomenute institucije. Ono što predstavlja pozitivni presedan jeste činjenica da se prvi put u praksi domaćih institucija, simbol koji predstavlja trans zajednicu, nalazi na logu Saveta za rodnu ravnopravnost Zaštitnika građana Republike Srbije.

KANCELARIJA SAVETA EVROPE – MISIJA U SRBIJI[39]

Kancelarija Saveta Evrope u Beogradu zajedno sa Poverenikom za zaštitu ravnopravnosti uz podršku Ministarstva omladine i sporta, organizovala je prvi nacionalni trening u okviru projekta „Žive biblioteke" u periodu od 16. do 19. maja 2012. godine u Rumi. Državna sekretarka u ministarstvu omladine i sporta, Ivana Kovačević prisustvovala je otvaranju treninga čiji je glavni cilj upoznavanje i dalji razvoj koncepta „Živih biblioteka" kao sredstva za promociju ljudskih prava široj javnosti u Srbiji.

Nacionalni trening kurs je trodnevni kurs koji je imao za cilj da okupi 25 učesnika/ca iz cele Srbije. Metode rada kursa omogućavaju razmenu informacija i trening za razvoj kompetencija važnih za organizaciju „Živih biblioteka" na nacionalnom i lokalnom nivou. Kurs je bio praktično orijentisan i pružio veštine za organizaciju, pripremu i evaluaciju projekata „Žive biblioteke". Kurs je pohađala i volonterka Labrisa.

Tim iskusnih trenera, uz iskustvo organizatora „Živih biblioteka" vodio je proces učenja tokom kursa, kao i podršku pri organizaciji kasnijih projekata „Živih biblioteka". Kancelarija Saveta Evrope u Beogradu će biti glavni organizator prve „Žive biblioteke" koja će nastati nakon ovog treninga. Projekat je podržan od strane Evropske omladinske fondacije i sprovodi se u saradnji sa Ministarstvom omladine i sporta i Kancelarijom poverenika za zaštitu ravnopravnosti.

Projekat ima za cilj upoznavanje mladih sa konceptom različitosti, promovisanje ljudskih prava i anti-diskriminacije, borbu protiv rasizma i ksenofobije. Sve to se sprovodi kroz specifičan metod neformalnog obrazovanja u kome se formira „živa biblioteka" – predstavnici ugroženih/manjinskih grupa su „knjige" i pričaju svoju priču mladima koji su zainteresovani da je čuju, na taj način doprinoseći daljoj socijalnoj integraciji.

Šefica misije SE u Srbiji, pružala je konstantnu podršku i razumevanje za probleme sa kojima se suočavaju LGBT osobe u Srbiji. Dan uoči Dana ponosa, Labris je organizovao konferencija za medije u beogradskom medija centru na kojoj je najavljena šetnja za dan ponosa, Pride Day. Na tom panelu je Šefica misije, Antje Rotemund prisustvovala i govorila o ulozi Saveta Evrope u vezi sa pravima LGBT osoba u Srbiji.

39 Kancelariju Saveta Evrope u Beogradu otvorio je Generalni sekretar 16. marta 2001. godine. Kancelarija je osnovana kao glavni centar saradnje sa Saveznom Republikom Jugoslavijom, koja je u to vreme, podnela prijavu za prijem u Savet Evrope. Istovremeno je započeo rad na zajedničkim projektima. Danas, Kancelarija radi u bliskoj saradnji sa Vladom i relevantnim institucijama Republike Srbije kako bi uspešnije usmerila i efikasnije sprovela programe stručne podrške Saveta Evrope reformskim procesima. Glavne aktivnosti Saveta Evrope usmerene su ka unapređenju demokratije, zaštite ljudskih prava i vladavine prava, imajući u vidu obaveze koje je Srbija preuzela stupanjem u članstvo.

KAKO RADE SLUŽBE MATIČARA

Opštine izdaju dozvolu za brak a ne uverenje

Situaciono testiranje (testiranje diskirminacije) svih 17 beogradskih opština sa ciljem dobijanja uverenja o slobodnom bračnom stanju za osobe koje žele da sklope istopolni brak/partnerstvo u nekoj zemlji koja poznaje tu pravnu mogućnost. [40]

Tokom 2012. godine, aktivistkinje i volonteri/ke tima za situaciono testiranje organizacije Labris, sprovele su testiranje diskriminacije u svih 17 beogradskih opština sa ciljem dokazivanja postojanja ili nepostojanja diskriminatorne prakse prilikom izdavanja uverenja o slobodnom bračnom stanju za istopolno orijentisane osobe. Testerke koje su radile na utvrđivanju (ne)diskriminatornog postupanja, isticale su pri samom ulasku u odlasku u službu matičara da se radi o istopolnom braku koji će se sklopiti van Srbije i da se ne želi priznavanje braka u Srbiji. I dok je u 13 beogradskih opština na teži način (Voždovac), ili na lakši način (Savski venac), ipak bilo moguće doći do uverenja, četiri opštine su izričito odbile da izdaju ovu vrstu formualara.

- Opština Stari Grad, služba matičara odbija da izda formular sa obrazloženjem da su istopolni brakovi protivustavni uz konstataciju da sa sigurnošću ni u jednoj opštini u Srbiji nije moguće dobiti to uverenje pod datim okolnostima;
- Opština Palilula, služba matičara, nakon konsultacija, daje vrlo slično obrazloženje i odbija da izda uverenje;
- Opština Vračar, služba matičara, takođe odbija i to bez konsultacija;
- Opština Barajevo, služba matičara (testiranje sprovedeno putem telefona) navodi da se mora doći lično, da se mora podneti zahtev sa podacima partnerke koji ide na razmatranje i dalje prosleđivanje gradskom sekretarijatu na konačnu odluku.

Zaključak ovog testiranja: Službenici/ce pri službi matičara u svim opštinama (sa izuzetkom opštine Savski venac) prilično su zbunjeni po ovom pitanju; deluje kao da nisu imali sličnu praksu (nekoliko njih je to i reklo); izgleda kao da nemaju dovoljno informacija; praksa varira od opštine do opštine; ima dosta slobodnog tumačenja; mora se naći način za standardizaciju ove prakse.

Pritužbe poverenici za zaštitu ravnopravnosti su podnete povodom postupanja opština Stari grad, Palilula, Vračar, Barajevo i očekuje se mišljenje sa preporukom za koje verujemo da će standardizovati ovu praksu.

40 "Situaciono testiranje je eksperimentalni metod, čiji je cilj da se diskriminacija utvrdi „na licu mesta". Cilj ove metode je da se na videlo iznesu prakse pri kojim je u uporedivoj situaciji, osoba koja poseduje određenu karakteristiku, nepovoljnije tretirana u odnosu na drugu osobu koja ne podseduje tu karakteristiku. Osobe koje traže stan, apliciraju za posao ili su posetioci restorana, noćnog kluba i sl. razlikuju se samo na osnovu jednog ličnog svojstva kao diskriminatorne osnove koja se testira. Ukoliko je jedna osoba izložena različitom tretmanu, ta razlika ukazuje na diskriminatorno ponašanje. Situaciono testiranje omogućava raskrinkavanje direktne diskriminacije, koja se često skriva iza izgovora (kao što su izgovori da je stan već iznajmljen, radno mesto već popunjeno, ulaz moguć samo članovima kluba…). Ova vrsta testiranja, koja ima ogroman potencijal za ojačavanje dokaza u pojedinačnim slučajevima, posebno je pogodna za podizanje svesti i razvoj javnih politika. http://fmi.rs/2957-situaciono-testiranje-diskriminacije-u-srbiji/

ISTRAŽIVANJA O STANJU LJUDSKIH PRAVA I DISKRIMINACIJI

EVROPSKA PERSPEKTIVA I SRBIJA – IMA LI NAPRETKA?

STANJE PRAVA LGBT OSOBA U EU I HRVATSKOJ – NAJOBIMNIJA ONLINE ANKETA SA PREKO 93.000 ISPITANIH

Tokom 2012. Godine, FRA (European Union Agency for Fundamental Rights) – Agencija Evropske Unije za osnovna prava, sprovela je jedno od najvećih online istraživanja do sada, koje je obuhvatilo preko 93.000 ispitanika/ca iz zemalja članica Evropske Unije i Hrvatske, a poseban akcenat je stavljen na diskriminaciju kojoj su LGBT osobe izložene).

Istraživanje je pokazalo da je skoro polovina učesnika/ca odgovorila da je bila lično diskriminisana na osnovu seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta u godini koja je prethodila ovoj anketi/istraživanju[41].

Čak četvrtina ispitanika/ca je potvrdila da je bila napadnuta i/ili da joj je doživela pretnju nasiljem u poslednjih pet godina. Taj procenat je još veći kada su transeksualne i /ili transrodne osobe u pitanju i iznosi 35%.

Anketa je takođe pokazala ono što je praksa i u Srbiji a to je da se LGBT osobe veoma retko odlučuju da prijave diskriminaciju i nasilje policiji ili nekoj drugoj instanci prevashodno zbog nepoverenja u institucije i uverenja da se ništa neće promeniti i rešiti. [42]

41 EU LGBT survey – European Union lesbian, gay, bisexsual and transgender survey – Main results report

42 Podsećamo da je tokom 2011. urađeno istraživanje „Centra za istraživanje javnih politika -LGBT populacija i reforma sektora bezbednosti" koje je pokazalo vrlo slično raspoloženje među LGBT osobama u Srbiji. Naime tokom šestomesečnog istraživanja „Ranjive grupe i reforma sektora bezbednosti : studije slučaja LGBT o dinamici odnosa pripadnika/ca LGBT populacije sa policijom/ Ministarstvom Unutrašnjih poslova (MUP) i Vojskom Srbije / Ministarstvom odbrane (MO) istraživački tim je želeo da prikaže kako neheteroseksualne osobe vide proces reformi sektora bezbednosti i kako u tome vide poboljšanje svoje lične bezbednosti i došao do podatka da je „Stepen poverenja u institucije koje su bile predmet istraživanja -nizak, što za rezultat ima da su osobe neheteroseksualne orijentacije nespremne da prijave slučajeve nasilja i diskriminacije. Prethodno iskustvo sa policijom i MUP-om je ključni faktor koji određuje percepciju LGBT populacije o policiji i očekivanja u odnosu na tu instituciju. http://publicpolicy.rs/sr/projekti-zavrseni/ranjive-grupe-i-reforma-sektora-bezbednosti-rsb-studija-slucaja-lgbt-132

Rezultati obimne online ankete koje je sprovela agencija EU pokazali su i da je svaki deseti učesnik/ca ankete u poslednjih 12 meseci koji su prethodili anketi bio/la izložen/a diskriminaciji prilikom pružanja zdravstvenih usluga. Diskriminacija od strane zdravstvenog osoblja prilikom pružanja zdravstvenih usluga bila je duplo veća među trans osobama.

Na osnovu seksualne orijentacije anketa je pokazala da su najviše diskriminisane lezbejke (55%), zatim biseksualne žene (47%), pa trans osobe (46%) i nakon njih gej muškarci (45%) i biseksualni muškarci (36%) i to najviše u Litvaniji i Hrvatskoj – 60 i 61% a najmanje u Holandiji i Danskoj – 30 i 31%.

Podatak koji najviše zabrinjava tiče se pitanja da li su učesnici/ce ankete nekada svedočili negativnim komentarima ili zlostavljanju druga ili drugarice u osnovnoj i srednjoj školi zbog toga što su ih druga deca doživljavala kao LGBT osobe – na šta su potvrdno odgovorili učesnici ankete u svim zemljama EU i Hrvatskoj i to u procentima od 83-97%.

U Srbiji, uprkos pravnim okvirima koji garantuju poštovanje osnovnih ljudskih prava i zabranjuju diskriminaciju, postoji visok nivo homofobije i biće potrebno dosta vremena da se promeni svest građana.

Istraživanje javnog mnjenja „Odnos građana prema diskriminaciji u Srbiji" koje je sprovela kancelarija Poverenika za zaštitu ravnopravnosti i Cesid tokom novembra 2012. godine, imalo je za cilj da obezbedi kontinuirano praćenje stavova građana o pojavi diskriminacije i stepenu (ne)tolerancije, o rasprostranjenosti predrasuda, kao i nivoa socijalne i etničke distance među pojedinim društvenim grupama. Istraživanje je obuhvatilo slučajni reprezentativni uzorak od 1196 građana starijih od 15 godina u Republici Srbiji.

Ispitanici, njih 30, 2% imalo bi protiv da im LGBT osoba bude komšija, 32, 5% ne želi LGBT osobu za kolegu/cu, protiv LGBT šefa je njih 40, 6% dok na mestu državnika LGBT osobu ne želi 48, 4%. 46, 2% ne želi LGBT osobu za prijatelja, 58, 8% ne želi da LGBT osoba bude vaspitač, dok čak 79, 5% ne želi LGBT osobe u svojoj porodici.

Takođe primetan je i porast netolerancije, budući da je na pitanje da li biste imali nešto protiv da vam LGBT osoba bude član porodice, 2009. godine je procenat onih koji su protiv – iznosio 69%, dok je 2012. taj procenat povećan na 80%.

Komentarišući istraživanje koje je sprovela Kancelarija Poverenice za zaštitu ravnopravnosti, bivši direktor Kancelarije za ljudska i manjinska prava, Dušan Ignjatović, istakao je da je "za pripadnike LGBT populacije karakterističan nivo njihove prihvaćenosti, odnosno neprihvaćenosti u samim njihovim porodicama. Pripadnici nacionalnih, religijskih i drugih manjina, ma kako tretirani u većinskom ambijentu, uvek su bezuslovno prihvaćeni u svojim porodicama i zajednicama". [43]

Istraživanje pod nazivom „Stavovi prema osobama drugačije seksualne orijentacije" koje je u aprilu 2012. godine sprovela organizacija Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava i Ipsos Strateški marketing potvrđeno je da su „stavovi javnosti mekši" kada se obrazlože razlozi zbog kojih bi bilo neophodno usvajanje zakona o registrovanom istopolnim zajednicama i kada se obrazloži sadržaj zakona.

Istraživanje je obuhvatilo 1067 ispitanika/ca starijih od 18 godina iz 67 opština iz Srbije, 127 mesnih zajednica, gradske, prigradske i seoske životne sredine.

Od ukupnog broja ispitanih, samo 29% veruje da su osobe sa drugačijom seksualnom orijentacijom u Srbiji diskriminisane ali je upadljivo veliko prisustvo netolerancije prema osobama drugačije seksualne orijentacije, uprkos mišljenju da ova grupa ljudi u Srbiji nije diskriminasana jer 48% ispitanih ne bi želelo da im LGBT osoba bude blizak prijatelj, 40% – šef ili šefica na poslu, a 35% ne želi LGBT osobu u svom komšiluku.

Očekivano, pokazalo se da se najveća podrška daje pravu na socijalno osiguranje i nasleđivanje imovine – tako pravo na socijalno osiguranje podržava 62%, pravo na nasleđivanje imovine 60%,

43 http://www.ljudskaprava.gov.rs/index.php/component/content/article/2-uncategorised/105-coe-lgbt-projekat

pravo na penziju 53%, pravo na brak 22%, pravo na registrovanu vezu ali ne i brak 45%, a najmanja pravu na usvajanje dece i 9%. Blizu polovine građana promenilo bi odnos prema svojoj omiljenoj zvezdi, ako bi saznali da je homoseksualne orijentacije – svaki peti bi prestao/la da gleda, sluša, navija za tu osobu dok bi samo 4% imalo još više poštovanja prema hrabrosti da bude iskrena po pitanju svoje seksualne orijentacije.

Interesantan je podatak da je čak 92% osoba starijih od 60 godina odgovorilo da ne zna ni jednu LGBT osobu iz bilo koje oblasti, iz bilo koje zemlje i iz bilo koje epohe što je pogodno tle za razvoj stereotipa, predrasuda i mržnje. Čak 34% ispitanih smatra da LGBT osobe nisu bolesne ali da su svakako štetne za društvo i da država ne treba da im pruža zaštitu, dok 26% smatra da država treba da zaštiti prava seksualnih manjina isto kao i bilo koje druge manjine.

U godišnjem izveštaju Beogradskog centra za ljudska prava o stanju ljudskih prava u Srbiji, čak 80% srednjoškolaca podržava diskriminaciju LGBT osoba, dok 38% mladića uzrasta od 14 do 19 godina opravdava nasilje nad LGBT osobama.

Istarživanja koje je obuhvatilo **800 đaka gimnazija i srednjih škola** koje je tokom jula 2012. predstavio YUCOM - **Komiteta pravnika za ljudska prava** potvrđuje zabrinjavajuće rezultate.

Da LGBT populacija treba da ima sva prava kao i ostali građani smatra svega 16% ispitanih đaka koji su učestvovali u istraživanju, što znači da gotovo 80% odobrava neku vrstu diskriminacije LGBT osoba. Ubedljivo najtolerantija regija je Vojvodina budući da među anketiranima sa oko 30% dominira odgovor „ista prava za sve".

Istraživanje je pokazalo da su među đacima u Srbiji najmanje poželjni prijatelji pripdanici LGBT populacije, Albanci i muslimani, dok je po devet odsto anketiranih kazalo da se ne bi družilo sa Hrvatima i Romima. Za „druženje sa svima" opredeljeno 30% srednjoškolaca, što znači da 70% izričito ne želi da se druži sa bar jednom manjinskom grupom, a stiče se utisak da su devojke tolerantnije od momaka.

Prema viđenju ispitanika, Romi su ubedljivo najviše izloženi disriminaciji, drugo i treće mesto, zavisno od škole, zauzimaju pripadnici LGBT populacije i osobe s invaliditetom. [44]

44 http://www.e-novine.com/drustvo/68655-Srednjokolci-plebiscitarno-gejeve-meu-etiri-zida.html

NAGRADE, HUMANITARNE AKCIJE, KULTURA, SPORT

LEPA MLAĐENOVIĆ DOBILA NAGRADU FONDACIJE HAJNRIH BEL – „ANA KLAJN"

Nagrada „Ana Klajn", više nego zasluženo je pripala dugogodišnjoj feminističkoj aktivistkinji iz Beograda, Lepi Mlađenović, a kako stoji u saopštenju fondacije „Hajnrih Bel", ona je pripala „hrabroj ženi koja se tokom svog života bori protiv nasilja i militarizma, a za slobodu, ljudska prava i seksualno samoopredeljenje. Svojim političkim radom inspiracija je mnogim aktivistkinjama u Srbiji, na Balkanu i širom sveta".

U saopštenju žirija povodom dodele nagrade stoji da je „Lepa Mlađenović srpska intelektualka i aktivistkinja za mir i ljudska prava. Njena zalaganja se posebno ističu u borbi za prava žena i prava ljudi čija seksualna orijentacija i rodni identitet nisu u skladu s normama koje zastupa većina. Fokus njenog rada su seksualno političko nasilje u ratu i miru, prevencija nasilja i rad sa žrtvama trauma. Zbog svoje predanosti postala je poznata daleko van granica Srbije i regije.

Lepa Mlađenović je aktivistkinja i suosnivačica nekoliko mirovnih organizacija i mreža u Srbiji, među njima: Žene u Crnom – mirovna organizacija, kao i Arkadija i Labris – organizacije za lezbejska prava. Ova nagrada će predstavljati dalji podstrek Lepi Mlađenović da nastavi sa beskompromisnim zalaganjem za ukidanje nasilja i militarizma, a za emancipaciju ženskih i lezbejskih prava u Srbiji.

DRAGANI TODOROVIĆ NAGRADA ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE U KATEGORIJI „JAVNA VLAST"

Sručnoj saradnici Zavoda za ravnopravnost polova Vojvodine, Dragani Todorović, pripala je nagrada za borbu protiv diskriminacije u kategoriji „Javna vlast", koju dodeljuje Koalicija protiv diskriminacije.

Nagradu je uručio šef Delegacije Evropske unije u Srbiji, Vensan Dežer u Medija centru u Beogradu 4. maja 2012. gde je istog dana, bilo i predstavljanje godišnjeg izveštaja koalicije protiv diskriminacije.

Dragana Todorović je feminističkim aktivizmom u Zavodu za ravnopravnost polova doprinela borbi protiv diskriminacije i promovisanju rodne ravnopravnosti i ljudskih prava LGBT-osoba u Vojvodini.[45]

45 http://labris.org.rs/vesti/lokal/5208-novosadjanki-nagrada-za-borbu-protiv-diskriminacije.html

Koalicija protiv diskriminacije ustanovila je „Godišnju nagradu protiv diskriminacije" kao priznanje pojedincima, organizacijama, institucijama, kompanijama i medijima koji su u toku jedne godine učinili najviše napora u suzbijanju diskriminacije prema manjinskim i marginalizovanim grupama ili doprineli unapređenju jednakosti svih građana i građanki u Srbiji.

Nagrade za borbu protiv diskriminacije dodeljuju se za izuzetan doprinos u borbi protiv diskriminacije u Srbiji svake godine od 2008. godine i to u pet kategorija:

- **Javna vlast** (institucije javne vlasti, poslanici/e, funkcioneri/ke)
- **Organizacije civilnog društva** (nvo, sindikati, profesionalna udruženja)
- **Mediji** (javna glasila, novinari/ke, profesionalna udruženja)
- **Biznis sektor** (preduzeća, poslovni ljudi)
- **Javne ličnosti** (umetnici/e, sportisti/kinje, glumci/ice, pevači/ce, političari/ke)

Dobitnici Nagrade za borbu protiv diskriminacije za izuzetan doprinos u borbi protiv diskriminacije tokom 2011. godini su:

1. Javna vlast – **Dragana Todorović, Zavod za ravnopravnost polova Vojvodine**
2. Organizacije civilnog društva – **Grupa Spomenik, Radna grupa „Četiri lica Omarske"**
3. Mediji – **Snežana Čongradin, novinarka dnevnog lista „Danas"**
4. Biznis sektor – **Medijski arhiv Ebart**
5. Javne ličnosti – **Stevan Filipović, filmski reditelj, autor filma „Šišanje"** [46]

ODLAZAK JEDNE OD OSNIVAČICA LABRISA

Sredinom godine preminula je Štefa Markunova-Ivljev, dugogodišnja mirovna aktivistkinja, aktivna u brojnim nevladinim organizacijama.

Štefa Markunova-Ivljev, rođena je u Hrvatskoj u podravskom selu Đelekovcu. Školovanje i gimnaziju je završila u Koprivnici i Zagrebu a 1957. godine prelazi u Beograd koji je bio njen aktivizam.
Učestovala je u velikoj mreži Autonomnih Žena Srbije, bila je aktivistkinja Žena u Crnom, aktivistkinja SOS centra Beograd. Prisustvovala je građanskim akcijama, uličnim demonstracijama. Bila je braniteljica ljudskih prava, prigovoračica savesti. Krajem godine, Labris je organizovao komemoraciju za Štefi na kojoj su se svi prisutni uz suze prisetili njenog aktivističkog duha koji nastavlja da živi.

Bila je angažovana u pisanju poezije i izdavanju knjiga, zbornika žena sveta, aktivno se boreći protiv rata, fašizma, diskiminacije nad slabijom populacijom, rasizma, socijalne nejednakosti, neokapitalizma i novih žarišta rata.
Bila je članica skupštine i jedna od osnivačica Labrisa.

HUMANITARNA AKCIJA

U februaru 2012. godine Labris i članovi/ce Trans grupe (Gejten LGBT) organizovali su humanitarnu akciju „Svi za Aleksa" u okviru koje je postavljena izložba fotografija pod nazivom „Tranzicija" i organizovana projekcija dokumentarnog filma „Transgenderism in Bosnia and Herzegovina".

Humanitarna akcija organizovana je u klubu „Montaža", a sva sredstva koja su tom prilikom prikupljena predstavljaju dobrotvorni prilog kao pomoć za osnovnu operaciju promene pola na osnovu koje će Aleksi biti omogućeno da promeni lična dokumenta.

Aleks inače živi u Tuzli i prema zakonu BIH trenutno ne postoji mogućnost promene oznake pola i imena u ličnim dokumentima, te iz tog razloga ima velikih problema da pronađe posao jer njegov fizčki izgled ne odgovara podacima u njegovim ličnim dokumentima.

PREDSTAVA „IZOPAČENI"

Predstava „Izopačeni" Martina Šermana, u režiji Andreja Nosova premijerno je izvedena 30. oktobra 2012. u Bitef teatru i sa izvanrednim uspehom je izvođena više puta. Komad „Izopačeni"

46 http://www.stopdiskriminaciji.org/arhiva/dodeljene-godisnje-nagrade-za-borbu-protiv-diskriminacije-za-2011-godinu

Šerman je napisao krajem sedamdesetih godina prošlog veka, a u centru pažnje je položaj i progon homoseksualaca u Berlinu tokom Drugog svetskog rata. Dramaturg Filip Vujošević istakao je da predstava s jedne strane „potencira univerzalnost mržnje prema homoseksualcima svih retrogradnih ideologija". „Transponovanje priče o stradanju homoseksualaca u nacističkim logorima u prošlom veku u priču o životu u 'modernom logoru', odnosno, njihovom položaju u Srbiji danas, maltretiranjima i problemima sa kojima su suočeni, nemogućnosti slobodnog života i zatvaranju u četiri zida" tako je predstavu video dramaturg Vujošević.[47]

INTERNACIONALNI FESTIVAL KVIR FILMA, MERLINKA

U decembru 2012, LGBT zajednica ali i brojni ljubitelji artisičkog pristupa u filmskim ostvarenjima, imali su priliku da uživaju u 4. po redu Merlinka festivalu, koji je kao i prethodnih godina održan u beogradskom Domu omladine, a na kome su prikazana 42 kratkometražna filma. [48]

Filmski festival, koji nosi naziv po ubijenoj trans osobi, Vjeranu Miladonoviću, Merlinki, ima za cilj da kroz filmsku umetnost promoviše prava LGBT osoba i utiče na smanjenje homofobije u srpskom društvu.

USPEH SPORTISTA I SPORTISTKINJA NA EURO GAY IGRAMA

Na 14. po redu Evropskim igrama namenjenim LGBT populaciji Evrope (Euro games) u Budimpešti, prvi put je učestvovao ženski sportski tim iz Srbije i u periodu održavanja sportske manifestacije, od 27. juna do 1. jula 2012. odneto je jedno zlato ali i druge zaslužne sportske nagrade.

Sportistkinje iz Srbije odmeravale su snage u košarci, stonom tenisu kao i krosu na 3 kilometara na kome je naša predstavnica osvojila zlatnu medalju dok su košarkašice osvojile četvrto mesto.

Srbiju je takođe predstavljao i jedan mladić koji se prijavio kao samostalni takmičar u disciplini polumaraton koji je trku završio kao petnaesti po redu.

Evropske igre (EuroGames) su sportske igre namenjene LGBT populaciji Evrope i organizuju se od strane EGLSF (European Gay and Lesbian Sport Federation) svake godine u nekoj od evropskih metropola. EuroGames u proseku poseti od 3000 do 5000 sportista i sportistkinja iz cele Evrope, kao i jedan broj gostiju sa drugih kontinenata.

FemSlam, grupa koja je oformljena septembra 2011, i koja okuplja lezbejke, biseksualne, trans i friendly žene, je prva i jedina sportska grupa iz Srbije koja je ikada prisustvovala na jednom ovakvom događaju. FemSlam je nastao kao samostalna inicijativa ali je ubrzo postao deo Labrisa u okviru koga funkcioniše kao samostalna grupa/sekcija.

Učešće naših sportistkinja je finansijski pomognuto od strane organizacija: Rekonstrukcija ženski fond, Beograd Prajd, Rainbow City Rotterdam, kao i Nemačke košarkaške ekipe Shaved Hedgehogs i Adidasa.

Euro Games nije samo festival sporta već i druženja, tako da je pored nadmetanja u 18 sportova bilo i raznih izložbi, koncerata, konferencija i žurki. Takmičenja su organizovana tako da pruže jednaku šansu ekipama i pojedincima, vrlo iskusnim i dobro pripremljenim sportistima/kinjama ali i rekreativcima/kama.

Pored toga što gej i lezbejskoj sportskoj zajednici pruža uživanje u kvalitetnim sportskim takmičenjima, Evropska gej i lezbejska sportska federacija (EGLSF) euro igrama promoviše i borbu protiv diskriminacije, pruža podršku i integraciju lezbejki i gejeva u sve vrste sportova, zalaže se za veće učešće žena u sportu ali i pruža značajnu podršku „comming – out-u" odnosno javnom saopštavanju svoje sekusualne orijentacije koja je među sportistima i dalje tabu tema.

47 http://www.blic.rs/Kultura/Vesti/350127/Izopaceni-Predstava-koja-progon-gej-osoba-iz-nacistickog-Berlina-prebacuje-u-danasnji-Beograd

48 Internacionalni festival Qeer filma, Merlinka, po prvi put organizovan je u decembru 2009. godine, u Domu omladine sa idejom da promoviše filmske naslove koji se bave gej, lezbejskom, transseksualnom tematikom, a koji retko dođu do domaće filmske publike. Festival organizuju Gej lezbejski info centar GLIC i Dom omladine Beograd. http://merlinka.com/o-festivalu/

ROZE IZBORNI LISTIĆI

Tokom izborne kampanje, dve LGBT organizacije budno su motrile ko su kandidati/tkinje koji su ušli u izbornu trku, koliko su im prioritetna ljudska prava i gde se ona nalaze na političkoj agendi i koji su to konkretni koraci koje će preduzeti za poboljšanje položaja LGBT osoba.

Nakon raspisivanja izbora na svim nivoima, pokrenute su dve značajne inicijative, kampanja „Roze listići" koju je pokrenula Kvirija centar i kampanja „Bitno je!" koju je vodila GSA.

Glavni cilj kampanje „**Roze listići**" je bio skretanje pažnje na broj istopolno orijentisanih osoba koje predstavljaju glasačko telo. Prema statistici, navedeno je da svako društvo ima oko 10 odsto LGBT osoba, pa bi shodno tome u Srbiji od oko 7 miliona glasača, 700 hiljada činili: gej muškarci, lezbejke, biseksualne, transeksualne i transrodne osobe. Glavna ideja roze listića je bila podizanje svesti o tom broju.

Kampanja roze listići je pokrenuta upravo zbog činjenice da političari daju uglavnom neutralne i negativne komentare, (retki su oni koji pružaju otvorenu podršku) pa je njegova ideja bila da se ohrabre pripadnici/ce LGBT populacije da se prema političkim akterima odnose kritički – da ne podležu apatiji, ali ni jeftinim politikantskim manipulacijama.

GSA je po raspisivanju izbora pokrenula kampanju „Bitno je!" koja je imala za cilj da se učesnici izbora izjasne o pitanjima koja se tiču LGBT ljudskih prava. GSA je izrazila zadovoljstvo što je proevropski deo političkih stranaka ozbiljnije nego do sada shvatio potencijal LGBT biračkog tela, obratio se LGBT populaciji i odredio se prema problemima sa kojima se ova populacija suočava.[49]

Na sajtu GSA svakodnevno je bilo moguće pratiti kako su kandidati odgovarali na postavljenu anketu koja je između ostalog uključivala pitanja koja se direktno tiču konkretnog kvaliteta života LGBT osoba.

Jedan od ciljeva kampanje je bio i pružanje uvida u stavove onih koji su ušli u trku te na taj način omogućavanje LGBT osobama da steknu što realniju sliku o tome kome daju svoj glas.

Tokom kampanje, GSA je upućivala pitanja u vezi LGBT prava u Srbiji svim predsedničkim kandidatima i nosiocima lista za parlamentarne izbore kao i prvim kandidatima na tim listama, a pitanja su uključivala davanje mišljenja o trenutnoj situaciji/stanju ljudskih prava LGBT osoba, mišljenje o položaju LGBT osoba u društvu, stav o paradi ponosa, zastupljenost LGBT osoba na listama među tj. među kandidatima i kandidatkinjama i sl.

49 http://gsa.org.rs/2012/05/gsa-izadite-na-glasanje-i-birajte-one-kojima-je-bitno/

MEDIJI

LGBT POPULACIJA U ŠTAMPANIM MEDIJIMA U TOKU 2012. GODINE[49]

Kao i ranijih godina Labris kontinuirano prati štampane medije u Srbiji. Istraživanje uključuje monitoring određenih izdanja štampanih medija u periodu od dvanaest meseci u toku 2012. godine. Monitoring predstavlja sistematsko praćenje medijske produkcije, posmatranje delovanja medija koji za cilj ima njihov opis, kritički pregled i ocenu. Pres-kliping na dnevnom nivou obezbeđuje uvid u načine na koje se, koliko, kada i zašto štampani mediji u Srbiji bave LGBT temama, jer analitički (kritički) i aktivistički pristup stvarnosti podrazumeva uključivanje medijske dimenzije kao jednog od elemenata u procesu formiranja mišljenja. Prema izvršenom medijskom monitoringu u periodu od 1. januara 2012. do 31. decembra 2012. godine u domaćim dnevnim štampanim medijima objavljena su **1647 novinska članka**.

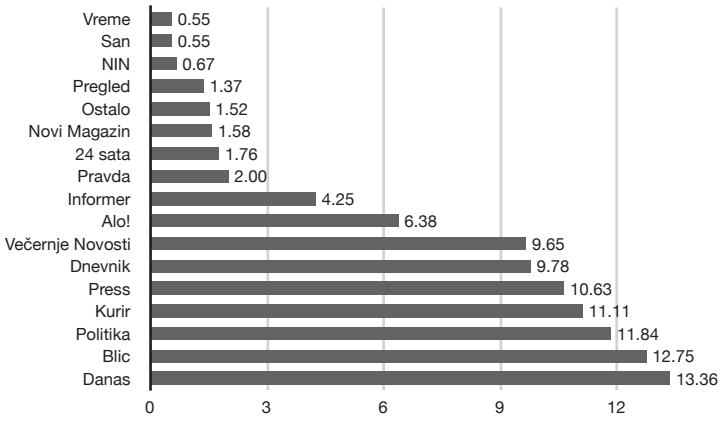
Štampani mediji koji su 2012. pisali o LGBT temama i zajednici su prikazani u tabeli 1.

	Frekvencija	Procenat
DANAS	**220**	**13,4**
BLIC	**210**	**12,8**
POLITIKA	**195**	**11,8**
KURIR	**183**	**11,1**
PRESS	**175**	**10,6**
DNEVNIKA	**161**	**9,8**
VEČERNJE NOVOSTI	**159**	**9,7**
ALO!	**105**	**9,4**
INFORMER	**70**	**4,3**
PRAVDA	**33**	**2,0**
24 SATA	**29**	**1,8**
NOVI MAGAZIN	**26**	**1,6**
OSTALO	**25**	**1,5**
PREGLED	**23**	**1,4**

50 Preuzeto iz Publikacije: Jelena Višnjić, LGBT populacija u štampanim medijima u Srbiji 2012., Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, Beograd 2013

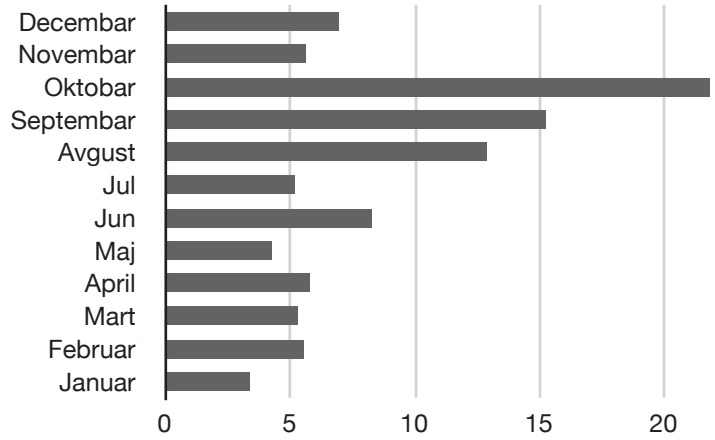
	Frekvencija	Procenat
NIN	**13**	**0,8**
VREME	**11**	**0,7**
SAN	**9**	**0,5**
TOTAL	**1647**	**100,0**

Najveći broj članaka je objavljen u dnevnom listu Danas i to – 220 što čini 13, 4% svih članaka obuhvaćenim ovim istraživanjem; sledе dnevne novine Blic, Politika i Kurir sa udelom od 12, 8%, 11, 8% odnosno 11, 1% objavljenih članaka što je i slikovito prikazano sledećim grafikonom:

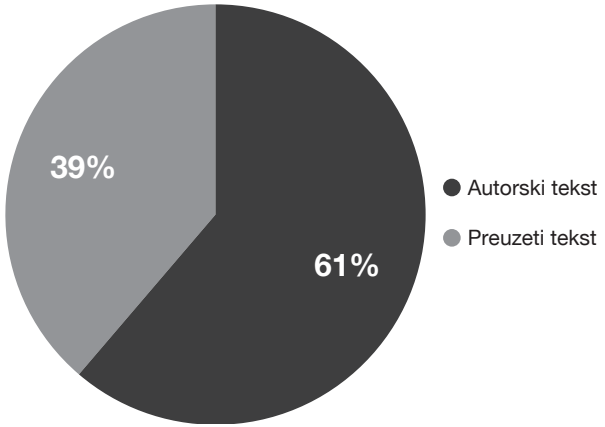
Najveći broj članaka je objavljen tokom meseca oktobra (21, 8%) svih objavljenih novinskih izveštaja, što je i za očekivati jer su tada sektori društva koji se bave pitanjima ove populacije najaktivniji usled činjenice da se organizacija „prajda" približava. S tim u vezi je i porast broja objavljenih članaka tokom meseca avgusta (12, 8%) i septembra (15,2%).

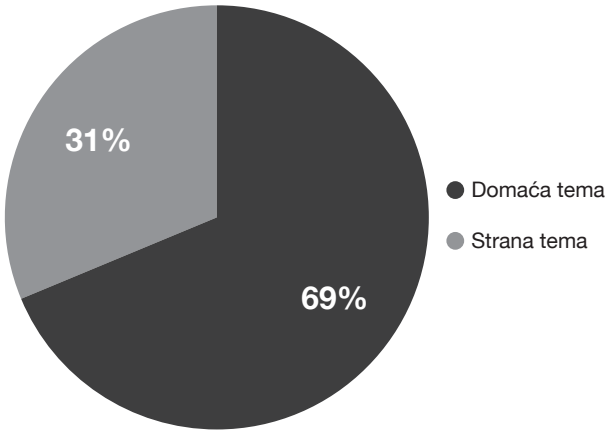
Najznačajniji događaj vezan za prava LGBT osoba, koji je dobio najviše medijskog prostora (kao i svake godine) jeste proces organizacije i zabrane Parade ponosa, koja je zabranjena bez legitimnog razloga, čime je Srbija povredila pravo građana na slobodu mirnog okupljanja. Izložbu „Ecce homo" švedske umetnice Elizabet Olson Valin koja je bila izložena u Centru za kulturnu dekontaminaciju, pratila je velika kontaverza i podela u javnosti, a obezbeđivalo je 2000 policajaca, zbog mogućeg nasillja navijačkih i ekstremističkih grupa. Potencijalni nemiri i nasilje uslovili su medijske izveštaje svih elektronskih i štampanih medija o ovoj izložbi, što predstavlja kontinuiranu praksu pomeranja fokusa sa pitanja LGBT populacije, njihovih prava na pitanje sveprisutnog nasilja i promovisanja diskursa nacionalizma, provincijalizma i tradicionalizma.

Veći broj novinskih izveštaja, njih 1009, je autorski tekst što čini 61, 3% od svih članaka nad kojima je monitoring sproveden. Dakle, u najvećem broju slučaja su autori tekstova poznati, odnosno tekst je potpisan, te autorizovan. Sa druge strane, 38, 7% (638) tekstova predstavljaju tekstove preuzete iz drugih novinskih kuća ili medijskih agencija te internet portala.

Shodno tome, najveći broj tekstova se bavio domaćim temama, 1132 njih što je 68, 7% uzorka. Ujedno 515 članaka se ticalo stranih tema (koje pokrivaju i regionalne i internacionalne vesti) što je udeo od 31, 3% svih novinskih tekstova.

Vesti iz regiona mahom se tiču zakonske regulative, održanih Parada ponosa i organizovanog nasilja. U martu 2012. građani Slovenije na referendumu su glasali protiv Porodičnog zakona, čime su, pored ostalog, odbacili i mogućnost da homoseksualni parovi mogu da usvajajau decu; u Podgorici je bila zapaljena LGBT zastava na jarbolu ispred zgrade u kojoj je sedište institucije zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore; Parade ponosa su održane bezbedno u Splitu i Zagrebu. Iz sveta nam stižu reportaže o održanim paradama (prva parada ponosa u istoriji Vijetnama) i legalizaciji (ili zakonskim predlozima) gej brakova; u predizbornoj kampanji 2012. Demokratska partija SAD obznanila je stranačku platformu na nacionalnoj konvenciji, tekst odražava stavove predsednika i između ostalog predviđa da istopolni parovi treba da imaju pravo na sklapanje braka čime su se bavili svi dnevni štampani mediji u Srbiji.

U tekstovima koji se govore o LGBT temama još uvek postoji stanovito nerazumevanje problematike, tako da je prepoznato 119 (7, 2%) priloga koji izveštavaju negativno, diskriminišuće, koristeći stereotipna objašnjenja. Agresivni i senzacionalistički naslovi česta su praksa domačeg tabloidnog novinarstva.

Spremaju masakr gejeva u Beogradu (Kurir), Nisam protiv gejeva, ali ne u mojoj sobi!! (Alo), Gejneralica Smit (Press), Stanko pazi metak – reporteri Pressa spremaju desant na gej plažu (Press), Hrvati vređali srpskog geja zbog kožnih tangi! (Alo), Njet za prajd u narednom veku (Informer), Pejović: Gejevi smetate mi! (Kurir), Sulejman zaljubljen u lezbijku (Kurir).

Negativni prilozi nastaju kao rezultat prisustva negativnih izjava i govora mržnje u (javnom) medijskom diskursu, koji se ne sankcionišu posebno u slučaju crkvenog i državnog establišmenta.

Povodom najavljivane Parade ponosa, patrijarh Irinej je u intervjuu za NIN rekao da ne „osuđuje homoseksualce, već da ih duboko sažaljeva. Verovatno je to nešto što je jače od njih. To je devijacija ljudske prirode kakvu ne vidimo nigde u prirodi. Ja mislim da je to bolest i da tim osobama treba pomoći da prevaziđu ovu neprirodnu anomaliju".[51]

Izjavu su prenele sve dnevne novine, reakcija javnosti je izostala osim osude (ali ne i pravnih intervencija) LGBT aktivista i organizacija za zaštitu ljudskih prava.

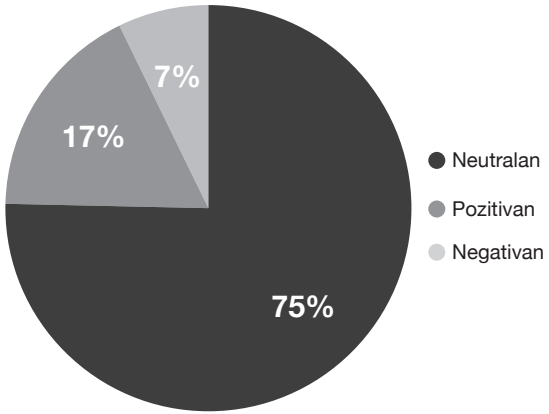
Populistički jezik političara i degradacija, urušavanje jezika proizvode banalnost i govor mržnje kao legitmne medijske matrice.

U periodu pred Paradu ponosa premijer Ivica Dačić je izgovorio „Izem ti Evropsku uniju gde je gej parada ulaznica", dok je Dragan Marković Palma „ohrabren" odlukom Apelacionog suda u Beogradu da se ukine prvostepena presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu

51 "NIN intervju: Patrijarh Irinej" NIN, 4.10. 2012.

protiv njega [52] zbog izjave da su pripadnici gej populacije bolesni, proširio korpus svoih diskriminatornih i homofobnih izjava predložio da „gej parade zabrani sledećih 85 godina".

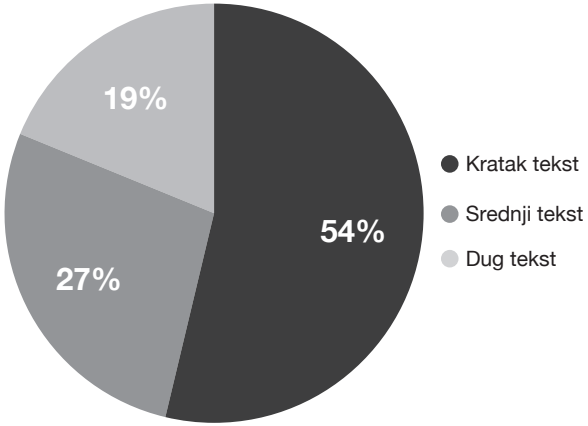
LGBT populacija je i dalje izložena govoru mržnje i marginalizaciji, iako je neutralna kontekstualizacija LGBT tema dominantna u medijskom diskursu. Ukupan broj tekstova sa neutralnim stavom prema LGBT populaciji je 1241 što čini 75, 3% svih članaka, dok je registrovan i rast broja pozitivnih tekstova u odnosu na ranije godine.

Najveći broj članaka je u kategoriji kratkih tekstova i oni čine 53, 7% svih objavljenih članaka nad kojima je monitoring sproveden. Slede tekstovi srednje dužine sa udelom od 27, 4% u uzorku kao i udeo od 18, 8% dugih tekstova. U dužim tekstovima pozicija LGBT populacije je sporedna, to su najčešće „uzgredni navodi". Dugi tekstovi koji govore o LGBT temama „analitički fokus" usmeravaju na argumentaciju protiv organizaciju Parade ponosa.

U odnosu na novinsku kuću sa najvećim brojem objavljenih tekstiva a imajući u vidu dužinu teksta, može se reći da jedino Danas skoro podjednako u svojim izveštajima koristi dug, srednji i kratki tekst. Sa druge strane, dnevni listovi Politika, Blic, Kurir, Press, Večernje Novosti uglavnom izveštavaju u formi kratkog članka gde prednjače dnevni listovi Kurir, Blic i Alo.

52 Slučaj je vraćen na ponovno suđenje, jer je Apelacioni sud utvrdio da Markoviću tužba nije dostavljena po zakonu.

I na kraju, u toku istraživanja utvrđeno je da postoji značajna statistička povezanost između novinske kuće u kojoj je tekst objavljen i dužine, stava, rubrike, teme teksta kao i autorizacije samog teksta. Može se zaključiti da se kod onih novinskih kuća koje su se najviše bavile u proteklom periodu pitanjima LGBT populacije, u provom redu Danas, Politika, Blic, Kurir, Press uglavnom izveštavale u kratkom formatu, u rubrikama društvo i politika, o domaćim temama, da je stav uglavnom bio neutralan i išao ka negativnom kao i da su tekstovi uglavnom bivali autorizovani.